

У овом броју:

Освета поражених	2
Како је настао Пан	4
Вашингтон никад...	5
Политика ЕУ према...	6
Избеглице у Немачкој	7
Немачки струч...	7
Косовско-македонска	8
Америчку политику...	8
Никакав покушај по...	9
Косово неће добити...	9
Међународна конфе...	10
Бернс шири лажи	10
Да ли ће препород...	11
Успешна прва фаза...	13
Албанск и популацио...	14
Отцепљење Косова...	19
Зашто се све окреће.	21
Европа се скрива иза...	22
Да ли ће америчка ...	24

НОВИ ПРИСТУП ОБНОВИ ПОРУШЕНИХ СВЕТИЊА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Министар вера Радомир Наумов изјавио је данас у Грачаници да је са владиком рашко-призренским Артемијем потписао уговор о

Владика Артемије је рекао да је на састанку са министром констатовано да меморандум о обнови црква и манастира који је СПЦ

Министар вера г. Радомир Наумов

Његово преосвештенство епископ косовско-метохијски и рашко-призренски г.г. Артемије

Манастир Манасија (15. в.)

Светац-ратник из Манасије

непосредним улагањима и помоћи Србије Српској православној цркви (СПЦ) на Косову и Метохији.

Наумов је новинарима рекао да уговор има за циљ да рашко-призренска епархија не осети одсуство државе Србије са Косова и Метохије.

Министар је додао да је са владиком Артемијем договорио да држава и СПЦ заједно покрену тужбе против свих земаља чији су војници били задужени 17. марта 2004. године да штите цркве и манастире на Косову и Метохији.

Наумов је нагласио да ће то бити један од приоритета Правног тима Владе Србије који је јуче формиран.

потписала са Саветом Европе и привременим косовским институцијама више не важи.

"Са новим косовским институцијама, које не признајемо, нисмо потписали никакав уговор па самим тим и претходни меморандум не важи", рекао је он и додао да ниједна црква ни манастир који су били обухваћени меморандумом нису обновљени.

Владика је рекао да са представницима међународне заједнице треба покренути нове разговоре о обнови порушених верских објеката тако да обнову врше институције Србије и СПЦ док би међународна заједница само надгледала извођење радова.

Бета, 29. фебруар 2008.

ОСВЕТА ПОРАЖЕНИХ

Политичко преуређење Балкана у 19. и 21. веку, слични су плановима централних сила. Суочени смо са ревизијом резултата светских и балканског рата, европске историографије и чињеница о народима Балкана.

Др Славенко Терзић

- Мислим да је Европа, а нарочито југоисточна Европа суочена са ревизијом резултата Првог балканског и оба светска рата. Такође присуствујемо ревизији европске историографије, ревизији општеприхваћених чињеница и знања о народима овог дела континента“.

ШТА ЈЕ ТО ШТО ЈЕ ПОДЛОЖНО РЕВИЗИЈИ?

- На пример, вишегодишња пропаганда Запада упорно понавља неистину да су 1912. године, Срби војнички заузели и „окупирали“ Косово и Метохију, као да је то била нека засебна албанска политичко-територијална целина. У светској политичкој јавности најмање четири питања су лажно представљена. Прво, косовски вилајет је 1912. године био само један вилајет међу неколико десетина оваквих административно-управних области Османског царства.

Није то био „албански вилајет“. Он је обухватио целу Стару Србију, значи, Рашку област Косово и Метохију и Скопско-тетовску област. Друго, у том вилајету Албанци нису чинили већину, већ Срби и остали Словени. Треће, Србија 1912. године, није ратовала против Арбанаса, већ заједно са балканским хришћанима за ослобођење од Османског царства. Четврто, Албанци су као део османских трупа фанатично ратовали против балканских хришћана до краја рата.

Хришћанска Европа зна да су Срби учествовали у заустављању Османлија у походу према Европи, а потом и у протеривању из Европе од краја 17. века. Та истина је својевремено мотивисала и Хенрија Кисинџера да темеље кризе на КиМ потражи у вишевековној интеракцији ислама и хришћанства.

Исламска Турска је мање-више уклоњена са Балкана 1912. године. А процеси које помињете су наставаљени. Какав је историјски предтекст ангажовања регионалних и великих сила у овом случају?

- Турска је удруженим снагама балканских хришћана потиснута из Европе, али има се утисак да жели да се врати на Балкан. Албанија и

Неки елементи савремених пројеката историјског реваншизма који су на делу када је реч о „независном Космету“, имају континуитет са идејом Трећег раја. За др Славенка Терзића, историчара са престижног Историјског института САНУ, данашње „затварање очију пред етничким чишћењима Срба са Космета у времену 1878-1912. и после 1945. године, је реванш политичких снага поражених у оба светска рата“.

Ових дана пратимо последице стварања лажне „државе Косово“, а нарочито реаговања европских чинилаца међуна-родног живота. Шта ви као историчар учавате?

Турска имају уговор о одбрамбеном савезу од 1992. године. Турска је пожурила да одмах призна самопрокламовану државицу на територији Србије. Бивши турски председник Озал је истицао да су бивше границе Османског царства на Балкану границе турске интересне сфере. Неки истраживачи указују да су САД Немачкој и Турској повериле бригу о уређењу односа на Балкану.

Када је реч о историјској позадини Аустроугарска је на Берлинском конгресу 1878. године преузела кључну улогу у решавању Балканског и Источног питања. Главни циљ Беча било је потискивање утицаја Русије и успостављање контроле не само над западним него и над источним делом Балкана. Аустроугарска је и по цену рата, радила на спречавању настанка веће, компактне, српске и словенске државе, пре свега српског уједињења. Један од водећих идеолога аустроугарске балканске

КОНТИНУИТЕТ АНТИСЛОВЕНСТВА

Од времена Албанске лиге (1878-1881), па до данас, у неким утицајним круговима Европе и САД изражава се јака антисловенска оријентација. С друге стране, Албанци се веома вешто представљају као брана наводном панславизму у југоисточној Европи. Албански писац Исмаил Кадаре тврди „Косово је земља где је прекинута словенска најезда у раном средњем веку. Оно је пресеколо панславенски сан: освајање и славизацију главног европског полуострва“. За разлику од Немачке, Турске, или Аустрије чији ставови откривају реваншизам према Србији и Србима, САД српско питање виде у широком контексту своје политике од Балтика до Медитерана. Главна мета је Русија, а у оквиру те стратегије Блиски и средњи исток и средња Азија. У тежњи ка новој подели света, Балкан је важан ради успостављања потпуне контроле у позадини великог „продора на Исток“. Занимљиво је да Албанци никада нису пристајали да уђу у савез са осталим балканским народима у борби против Турске. Увек су продужена рука неке од великих сила која жели да доминира на Балкану. Они сада сматрају да је дошао тренутак за стварање „велике Албаније“ и у томе имају подршку Запада. Наглашавају наводни историјски и етнички „илирско-албански идентитет“ још од античке Дарданије.

стратегије је био Бењамин Калај, конзул у Београду (1868-1875) и окупациони управник БиХ (1882-1903). Тежило се стварању система малих сателитских државица на Балкану, међусобно завађених, са што је могуће мањом српском државом. Аустроугарски министар спољних послова Ђула Андраши назвао је ову стратегију „програмом за будућност“. Већ јуна 1880. у Бечу је закључено да се Албанци могу искористити као „разарајућа сила“ у јужнословенском простору у коме треба да играју улогу „Румуна југозапада Балкана“.

Историчар Х. Д. Шандерл сматра да је, у почетку, водећу улогу у организовању албанског националног покрета имала Велика Британија. Лорд Едмонд Фицморис је априла 1880. изнео став да је у интересу Европе да се створи „јака Албанија“ која би укључивала скадарски, јањински, косовски и битолски вилајет, под султановим суверенитетом. Касније је ту улогу преузела Аустроугарска. Шта је друго данас политика Запада и САД него политика стварања „јаке Албаније“, заправо, „велике Албаније“.

У југословенској краљевини, потом републици, на карту албанске мањине је играло неколико, сада то видимо, нимало добронамерних држава. Каква то нит повезује идеолошки различите државе у континуираном дестабилизовању неколико Југославија?

- Повезује их упорно настојање да се спречи уједињење Срба и створи српска национална држава. За њих је то, у складу са старим предрасудама и клишеима, истовремено и борба против Русије.

На првом месту уочава се вишеструка инструментализација албанске мањине, ради разбијања југословенске и српске државе и ширења њиховог утицаја. Сетите се да је НАТО бомбардовао Србију да наводно

заштити албанску мањину, а сада видимо да је реч о отимању темеља српског државног и културног идентитета. Такозвани слободни и демократски свет, апсолутно се не обазире на то каквим се средствима служи албански сепаратистички покрет на КиМ - од појединачних злочина и етничког чишћења до терористичких акција качака између два светска рата, или ОБК крајем двадесетог века.

Платформа за решење албанског националног питања Академије наука Албаније у Тирани од 20. октобра 1998. године конструише, поред осталог, некако „историјско Косово“ које поред садашњег Косова и Метохије обухвата и Врањску котлину, коју они зову „источно Косово“, затим, Кумановско-скопску област („јужно Косово“), и делове северне Црне Горе који се називају „западним Косовом“. Седиште таквог Косова, које је једноставно измишљено као регион, треба да буде у Скопљу јер је ту, каже се, било и седиште античке провинције Дарданије.

Каква је то антика, када се зна да су Албанци, народ са обале Каспијског мора, тек око 1050. године, доведени на Балкан са

ВЕЋ ВИЂЕНО

- Запањујућа је подударност политике Аустроугарске, фашистичке Италије и нацистичке Немачке из прве половине 20. века са политиком вођства западних сила окупљених око НАТО на челу са САД крајем прошлог и почетком овог века. Ради се о ширим војностратејским и политичко-религиозним пројектима према југоисточној Европи, Блиском истоку и средњој Азији. Аустроугарски амбасадор у Берлину почетком 20. века Готфрид Хоенлоје је међу „носеће стубове“ спољне политике монархије сматрао подршку „развијању и јачању албанског фактора као противтеже Словенима на Балканском полуострву“. У време Првог балканског рата 1912. године, када су ослобођени и Косово и Метохија, министар спољних послова Леополд Бертолд сматрао је да је „животни интерес“ Аустроугарске да створи јаку Албанију као „противтежу двома српским сестринским државама“, чије границе треба проширити „што више према истоку на рачун Срба“.

Сицилије? Ко им је написао такеу историју?

- Постоје три теорије о пореклу Албанаца: да су пореклом са Кавказа (заступао је у 19. веку и француски конзул у Јањини Анри Пуквил), да су мешавина различитих старобалканских елемената, и да су пореклом Илири.

На овој последњој теорији највише је радила аустроугарска дипломатија, иако између последњег помена Илира и првог помена Албанаца траје период од осам векова. Крајем 1896. у Бечу је државни врх донео одлуку да се иде на стварање аутономне Албаније под протекторатом Аустроугарске. Већ 1897. године Лајош Талоци (цивилни комесар окупираних Србије 1915-1916) пише Популарну историју Албанаца, а затим Буквар рађен по узору на букваре за основне школе БиХ.

Талоци је 1906. године покренуо заједно са познатим историчарем Јиречекком, Миланом Шуфлајем и другима објављивање извора за средњовековну историју Албанаца. Први том Ацта Албаниае појавио се у Бечу 1913, а други 1918. Под Талоцијевим уредништвом објављено је у Минхену и Лајпцигу 1916. двотомно дело Илирско-албанска истраживања. У Бечу од пре двадесетак година излази часопис Дарданија, а 1990. године познати нам Волфганг Петрич објавио је са Карлом Казером и Робертом Пихлером тенденциозну књигу Косово-Косова. Има, међутим, у Аустрији истраживача који објективно сагледавају прилике на Балкану. Поменуо бих књигу Ханеса Хофбауера „Балкански рат: Разарање Југославије 1991-1999“, или Малтеа Олшевског „Нови бој Србије за Косово“.

Пројекција албанске државе на српском делу Балкана, почела је дакле, крајем 19. века. А ко су данас следбеници аустроугарске политике?

- Данашња политика водећих земаља ЕУ и САД према Србима и

југоисточној Европи у доброј мери подсећа на концепт Велике средње Европе Фридриха Наумана из 1915. године (систем „трабантских држава на Балкану, с тим што Србија није „заслужила“ да буде ни трабантска држава), а једним делом и на неке идеје Великог немачког рајха. Друштво за југоисточну Европу основано у Бечу 1940. године, израдило је крајем 1941. године опширан елаборат за „поредак мира на Балкану“.

Познато је какав је био тај „поредак мира“. Не подсећа ли ово неодолживо на то да се разбијање Југославије и распарчавање Србије годинама упорно представља као напор за „устопављање стабилности на Балкану“.

Ахтисаријев заменик Алберт Роан, једно време и извршни директор у кабинету генералног секретара ОУН Курта Валхајма, испољио је нескривени реваншизам према Србима и Србији. У интервјуу Политици (21. јун 2006) између осталог је рекао: „Не бих желео да причам о српским злочинима, радије не бих помињао улогу Србије у Првом светском рату. Србија сасвим сигурно нема никакво право да обнови

ШТА САДА ДА СЕ УЧИНИ?

- Ово није крај већ почетак дуге и дубоке кризе на Балкану. Пројекат „велике Албаније“ руши међународно признате границе са Србијом, Црном Гором, БЈР Македонијом и Грчком. Европа и САД су отворили бројна питања, а нису решили ниједно. Српско питање је једно од питања без чијег решења је немогуће успоставити мир на Балкану. Србија мора стрпљиво и мудро градити дугорочну стратегију реинтеграције Косова и Метохије - политичку, дипломатску, економску, научну, културну, војну, стављајући увек интересе државе и народа изнад партијских и личних интереса. Велику препреку може представљати малодушност и пренебрегавање косовског питања који су видљиви у већини медија, па и државних. Србија мора у свакој прилици и на сваком месту инсистирати да су Косово и Метохија неотуђиви део Србије.

своју некадашњу владавину над Косовом, то се мора прихватити“.

Србија је и 1914. и 1941. и 1991. сатанизована као реметилачки фактор који се мора елиминисати. САД су сада стале на чело такве политике. Крајњи циљ је враћање Србије у границе пре 1912. године, а можда још уже. Ради инсталирања сателитске квазидржавице на територији Србије НАТО је бомбардовао и сурово разарао Србију 1999. године. Сада је ваљда свима јасно да циљ није био „спречавање хуманитарне катастрофе“ и „демократизација Србије“, него сакаћење Србије.

Зашто нам је прошлост изнедрила овакав, здравом разуму неприхватљив след догађаја, односно проглашење „независног Косова“ уз подршку западних сила?

- Ово је слом међународног права и система међународних односа ствараних током двадесетог века. Косово и Метохија су међународноправно признати као део Србије, а затим југословенске државе, одлукама Конференције амбасадора у Лондону 1912/13, Букурешким мировним уговором 1913. године, Версајским мировним уговором 1919. године, одлукама Париске мировне конференције 1946. године и низом другим међународних уговора.

Насиље над Србијом се може поредити једино са Минхенским споразумом 1938. године између Хитлера, Мусолинија, Чемберлена и Далађеа. којим је Чехословачка морала да преда Судетску област Немачкој, док је Хитлер изјавио да Немачка нема више територијалних претензија у Европи. Данас скоро сви водећи западни лидери говоре да је Косово „јединствен случај“ и да неће бити преседан. Овим се обманује светска јавност.

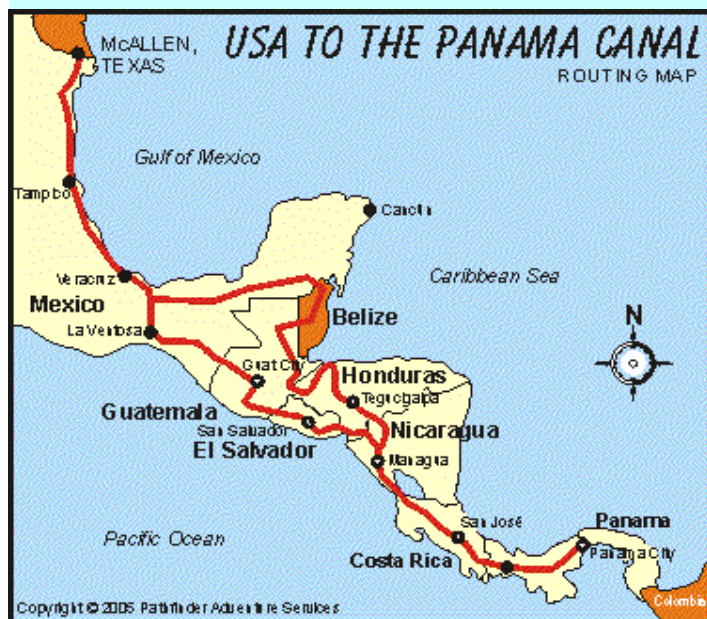
Аутор:

Јован Николић

Глас јавности, 29.02.2008.

КАКО ЈЕ НАПРАВЉЕНА ПАНАМА

Самопроглашено независно Косово, према свему судећи, тежи да постане Панама 21. века. Премда су незахвална поређења самопроглашених држава из различитих историјских прилика, минули догађаји неминовно указују на сличност са панамским примером и намећу стари закључак да се историја понавља.

Карта Панаме са везом за САД, али и граница са Колумбијом

Панама, чија је унутрашња и спољна политика у прошлом веку суштински била везана за Сједињене Америчке Државе, независност од Колумбије добила је 1903. године, пре свега захваљујући америчкој свесрдној подршци. Због тога и не чуди што је панамски амбасадор у УН Рикардо Алберто Аријас, чија земља је овог месеца председава Савету безбедности, скоро са незаинтересованошћу изјавио да ће одлука у погледу признања независности Косова зависити од сваке земље, као и да чланови највишег тела УН имају различите ставове о легалности самопроглашења независности. Ипак, засад је званична Панама суздржана, иако се очекује да ће признати Косово у такзваном другом таласу.

Ова латиноамеричка држава стекла је с почетка 20. века независност, чини се више због тога што Колумбија није хтела да се повинује америчким захтевима него што је била снажна мала група богатих земљопоседника под вођством Мануела Амадора Герера.

Премда су Колумбија и САД потписале Хај-Херен споразум, који је предвиђао да Американце заврше изградњу Панамског канала, конгрес у Боготи је 12. августа 1903. године одбио да прихвати овај договор. Овај потез не само што је још више активирао панамске сепаратисте и остале Панамце који су желели изградњу канала између Атлантика и Пацифика, већ је и убедио Американце да ће лакше остварити своје циљеве уколико финансијски и стратешки подрже отцепљење Панаме.

Панамски политичар Хосе Агустин Аранхо почиње припрему побуне и отцепљења, при чему сепаратистички покрет, због одбијања колумбијских власти, инсистира на томе да они преговарају о изградњи

канала директно са САД. Мануел Амадор Гереро је био задужен да отпугује у САД ради добијања подршке сецесионистичким плановима, али осим тога он је успео и да добије подршку важних либералних панамских лидера, као и војног команданта Естебана Хуртаса.

Међутим, под изговором да су тачне гласине како Никарагва намерава инвазију на северну Панаму, званична Богота шаље војни батаљон, који до Панаме Ситија бива не само успорен захваљујући руководству панамске железнице већ и команду преузимају сепаратисти. Ипак, трупе револуционарне хунте биле су под будним оком америчког брода „УСС Нешвил“ под командом Џона Хубарда, који је помогао да колумбијске трупе што касније стигну у Панаму.

Независност од Колумбије Панама проглашава 3. новембра 1903. године, а дан касније Деметрио Брид, председник Савета панамске самоуправе, постаје де факто председник независне државе, при чему ће наредне године уставотворна скупштина прогласити Герера за првог уставног председника Панаме.

САД прве признају независну Републику Панаму, док су њихове трупе већ увелико биле ту да „заштите“ нову владу и државу. Тачно 15 дана од проглашења независности потписан је Хај-Бунау-Варилџа споразум о изградњи Панамског канала, који је давао могућност Американцима неограниченог управљања Панамским каналом. Ова ставка уговора ће 50 година касније постати спорно дипломатско питање између две државе.

После проглашења независности званична Богота послала је дипломатску мисију у Панаму у нади да ће их одвратити понудом да ће колумбијски сенат прихватити претходни уговор о Панамском каналу, као и са предлогом да Панама Сити постане престоница Колумбије. Међутим, на састанку на америчком броду „УСС Мејфлауер“ панамска делегација одбила је све предлоге. Касније је Колумбија послала делегацију еминентних политичара на преговоре са колегама из Панаме, али договор није постигнут.

Панамски Канал - веза Атлантик-Пацифик

Колумбија је 1921. године признала независност Панаме, а САД су Боготи платиле 25 милиона долара у замену за сва потраживања од Панаме.

Н. Радичевић, Политика, 24.02.2008.

ВАШИНГТОН НИКАД НИЈЕ РАЗУМЕО БАЛКАН НИ СРБЕ

Америка ће имати велики проблем ако Балкан опет почне да се цепа, очекује некадашња америчка чланица представничког дома, српског порекла Хелен Делић-Бентли.

Хелен Делић Бентли

Удешена у свечано вечерње рухо, са антиквитетним накитом, Хелен Делић-Бентли, америчка конгресменка (1985–95), данас консултант и водећи експерт за поморску трговинску флоту, није ни овог пута пропустила да дође на гала донаторски бал за изградњу српског православног храма у Вашингтону.

Американи српског порекла (1923) често је замерано да је бавећи се политиком, и користећи свој утицај, показивала претерано саосећање за српску страну. Уз пасију за Србе, ова енергична дама гаји велики ентузијазам за трговачку флоту и поморску политику. Однедавно

лука у Балтимору носи на предлог балтиморског градоначелника, њено име. Ова одлучна жена, међутим сматра да је њена држава од почетка показивала суштинско неразумеване за Балкан и да су власти биле пристрасне стављајући се на страну против интереса Срба. Томе је свих ових година покушавала да се супротстави. За „Политику“ у кратком разговору пред свечану вечеру каже:

По мом мишљењу власти у Сједињеним Државама никада нису схватиле колики је значај Косова за Србе. Деведесетих година прошлог века када су прва отцепљења почела, позвала сам тадашњег државног секретара Лоренса Иглбергера и остале функционере и рекла им: немојте признати Словенију, Хрватску... и остале делове бивше Југославије, а да се претходно не реши питање мањинских народа... јер

ПРИЗНАЊЕ КОСОВА „ОКИДАЧ“ ЗА СЕПАРАТИЗАМ И ТЕРОРИЗАМ

Специјални представник руског председника за сарадњу у борби против међународног тероризма и транснационалног организованог криминала Анатолиј Сафонов упоредио је јуче проглашење и признање независности Косова са „минхенском завером“ из 1938. и упозорио да би „косовски случај“ могао да буде „окидач“ за раст сепаратизма и тероризма у Европи. „У случају (Косова) натенут је окидач и нико не зна када и каква ће се разлећи хитац“, рекао је он агенцији Интерфакс. Према његовим речима, постоји опасност да се у ситуацији са Косовом пусти „снажна рушилачка машинерија“ чије последице није увек могуће предвидети. „Штета што заборављају лекције прошлости, укључујући лекцију Минхена 1938“, рекао је Сафонов, алудирајући на Минхенски споразум који је подразумевао одузимање Судетске области од Чехословачке и њену предају

имаћете рат... „Ма каква рат, Хелен. Све ће бити ОК, одговорили су ми. И наравно имали смо рат. После годину дана рекли су: „Нисмо тада ништа видели ни схватили.“

И наравно не схватају и не виде ништа ни у овом тренутку.

ШТА САДА?

Оваква политика према Косову имаће озбиљне дугорочне последице на регион и целу Европу. То је један од разлога што су Руси и многи други јако забринути... И треба да буду

ДА ЛИ СТЕ ИМАЛИ МОГУЋНОСТ ДА САДА ИЗРАЗИТЕ СВОЈА УПОЗОРЕЊА?

Баш пре неки дан, написала сам писмо министру спољних послова Грчке, и замолила га да не признају Косово и да наставе традиционално блиске везе између два православна народа, да наставе да подржавају Србе

На несрећу људи овде не разумеју Балкан, све што се погрешно једном уради, утиче на будуће погрешке са великим последицама...

ДА ЛИ ЋЕ И СЈЕДИЊЕНЕ ДРЖАВЕ ИМАТИ ОД САДА МНОГО БРИГА?

Сигурно је да ћемо опет имати заоштрена компликована ситуацију на Балкану. Ако на Балкану опет почне разбијање, имаћемо велики проблем. Надамо се да се то неће десити, али не знамо...

КАКВЕ СУ САДА ШАНСЕ ДА СЕ СТВАРИ СМЕРЕ, ЗАШТО ЈЕ АМЕРИКА ОСТАЛА РАВНОДУШНА ПРЕМА ДЕМОКРАТСКИМ ПРОМЕНАМА У СРБИЈИ?

Сада је сувише касно. Власти у Вашингтону никада нису у потпуности препознале демократску трансформацију Србије.

ВЕЛИКУ ШТЕТУ СРБИЈИ НАНЕО ЈЕ МИЛОШЕВИЋ?

Да, то знам, и покушала сам да га одвратим од власти 1992.

ШТА ЈЕ ТАДА БИЛО?

У мају 1992. пошто су наметнуте санкције Србији, знала сам да нисмо били праведни према народу који ће највише пропатити због санкција. Одредила сам једну формулу, по којој би се Милошевић преместио у међународну банку у Западној Европи, а на место председника довео Добрица Ћосић. Нисам подржавала Милана Панића, али се он у првом тренутку сложио са мном.

ШТА СТЕ РАЗГОВАРАЛИ СА ДОБРИЦОМ ЋОСИЋЕМ?

Провео сам сате и сате са Добрицом Ћосићем, убеђујући га да треба да прихвати место председника за добро народа. Он је на крају пристао... Отишла сам да спавам, убеђена да ће опет све бити у реду.

Сутрадан сам сишла на доручак и Милан Панић ми је рекао: „Заборави, није лош Милошевић, нека остане...“ Рекла сам: до ђавола, била сам љута. Осећала сам да је Ћосићу нанета штета, а он је само покушао да помогне...

З. Шуваковић, Политика, 25/02/2008.

фашистичкој Немачкој. Раст сепаратистичких и терористичких појава у Европи због Косова је неизбежан, сматра представник руског председника. „Многе земље сматрају да су сепаратизам и тероризам две стране исте медаље. Јасно да терористичке тенденције јачају. Гажење међународног права не може да не изазове такве резултате“, истакао је Сафонов, додајући да је „мање-више јасна позиција“ САД који су „далеко“, али да не зна „о чему мисле Европљани“.

Представник Владимира Путина је рекао да не треба заборавити да су на Балкану, укључујући Косово, дошли ратници цихада, који радећи полулегално нису губили везе са мрежом „Ал Каида“ и другим терористичким структурама. „У случају признања Косова тим снагама се даје сигнал да могу да изађу из илгалне. Видећемо да ли ће наши партнери имати довољно принципијелности у односу према тој илгални“, рекао је Сафонов.

Танјуг, 24.02.2008

ПОЛИТИКА ЕУ ПРЕМА СРБИЈИ ЈЕ НЕПРАВЕДНА

Париз, 25. фебруара – Бивши министар спољних послова Француске Ибер Ведрин у ексклузивном интервјуу за „Политику” и Танјуг каже да Европа мора да прихвати „снажне, органске везе” Србије са Косовском Митровицом и Републиком Српском, као и да промени политику према Србији, коју оцењује „неправедном”.

Ведрин је некадашњи дипломатски саветник Франсоа Митерана, а потом и министар у влади Лионела Жоспена (1997–2002), у време бомбардовања Југославије. О њему се причало као о једном од могућих кандидата за министра спољних послова у садашњој влади

Бивши министар спољних послова Француске Ибер Ведрин

Франсоа Фијона, пошто је председник Никола Саркози безуспешно покушао да га придобије, да би ову функцију у десничарској влади прихватио један други социјалиста – Бернар Кушнер.

На коју врсту „органских веза” мислите?

То је пре свега политичка идеја. Ако изузмемо мењање граница, потребно је да се омогући највећа могућа слобода кретања, да се олакша улагање и економска размена.

За оне који су подржавали независност Косова тешко је да одбију ову врсту веза.

Да ли су Срби заштићени на Косову?

Постоје озбиљне сумње у поштовање права мањина на Косову, а доказ за то је и што ЕУ шаље своје људе у регион.

Да ли је признавање једнострано проглашене независности Косова од неких земаља опасан преседан?

Веома волим Србе и разумем шта осећају. Решење за јужну српску покрајину је била суштинска аутономија Косова. Жалим што еволуција (у решавању косовског проблема) последњих година није ишла ка овом исходу, у оквиру Резолуције 1244 Савета безбедности УН, без довођења у питање суверенитета (Србије), зато што мислим да би то било боље за будућност региона и Европе уопште.

Срби, међутим, морају да буду реалисти, упркос свему, када је реч о будућности, а будућност је Европа и реално нема алтернативе.

Да прихвате, дакле, ситуацију која им је наметнута?

Можда не срцем, али да је прихвате у политичком смислу. Ако се то не деси, Србија ће се затворити у ставу неприхватања, што могу да разумем, али то ће бити негативно за њену перспективу. Србија је европска земља која мора да игра своју улогу у Европи.

Европска перспектива је, међутим, нејасна...

ЕУ је данас потпуно неспособна да прими нове чланове. Она мора

да прецизира европску перспективу западног Балкана, чак и ако је удаљена, и да донесе економске мере како би олакшала стране инвестиције. Ради се о перспективи, а не о процесу који ће сутра бити готов.

Које могућности остају Србији, суоченој са тешком кризом, док чланство у ЕУ не постане стварност?

Срби не могу сами да одговоре на ово питање, јер они нису одговорни за садашњу ситуацију. Ово питање се односи на Европу. ЕУ није водила добру политику према Србији последњих година, и неопходно је да је сада промени, како би она била интелигентнија и отворенија.

Бивши председник (Слободан) Милошевић је урадио пуно тога лошег за Србе, али Европа и пуно спољних сила нису биле праведне према Србији.

Срби су имали храбрости да 2000. године гласају против Милошевића, док је то још увек било опасно.

Политика ЕУ мора да покаже више разумевања, да буде пријатељскија према Србима и више охрабрујућа.

Да ли су Сједињене Америчке Државе вршиле притисак да се прогласи независност Косова?

То је чињеница. Неке земље ЕУ биле су под утицајем САД, иако има и оних земаља које су биле за независност Косова из других разлога.

Зашто је Француска била један од главних заступника независности Косова у Европи?

Не бих улазио у полемику и коментарисао одлуке (председника Николе) Саркозија и (Бернара) Кушнера. Али интерес Француске у региону није да се стави на страну једних против других, већ да омогући глобалну еволуцију западног Балкана.

Да ли су интереси НАТО-а у првом плану?

То је поједностављено објашњење. НАТО је велики и веома снажан војни савез, са јаким америчким утицајем, али било би поједностављено рећи да су у питању интереси НАТО-а када је реч о косовској кризи.

Који су интереси САД у региону?

Не могу да одговорим у њихово име, али могу да кажем да су САД сматрале да је Југославија била комунистичка структура, совјетска.

Многи Американци сматрају да је распад Југославије, и Србије на неки начин, добра ствар у односу на оно што је, за њих, пре тога био совјетски систем. То објашњење ми је апсурдно, али мислим да многи Американци тако размишљају.

Како оцењујете чврсто противљење Русије једностраном проглашењу независности Косова?

Реакција Русије ме не шокира. Против независности Косова није само Русија, већ и неке европске земље, попут Шпаније. Али треба видети који је став Русије. Срби треба да воде рачуна да не буду једноставно инструмент руске политике, јер то није у њиховом дугорочном интересу. Интерес Срба на дуге стазе није само да сарађују са Русима, већ и њихова европска перспектива. Једно не искључује друго. Руско пријатељство је важно за Србе, али не треба стварати илузије.

Да ли снажне тензије које владају између Русије и САД због кризе на Косову имају дах мини хладног рата?

Не, нема хладног рата, постоји класична борба интереса, али не и хладни рат. Хладни рат је настао из сукоба два веома претећа, антагонистичка система, а мир је гарантовала нуклеарна равнотежа. То није случај данас. Постоји један једини систем и све што Русија ради како би изразила своје незадовољство по питању Косова ради да би одбранила своје место у том систему. Тензије у оквиру овог система не можемо да упоређујемо са хладним ратом.

Ана Оташевић, Политика, 26/02/2008.

ИЗБЕГЛИЦЕ У НЕМАЧКОЈ И ЊИХОВ ПОВРАТАК НА КОСОВО

Већ годинама највећи број избеглица у Немачкој долази из Србије, и то углавном са Косова. Након проглашења косовске независности отвара се питање њиховог повратка у домовину - што је за многе од њих незамисливо.

Године 1999. слике великих избегличких колона косовских Албанаца потресле су свет: стотине хиљада људи бежале су пред јединицама српске војске и паравојних формација. Насупрот томе, један други избеглички талас остао је великим делом непримећен од светске јавности: након што су косовски Албанци успоставили своје управне органе, десетине хиљада неалбанаца протеране су из својих домова.

Један од њих је и Беким Реџеџи (име промењено) који је до 18. марта 2004. са породицом живео у властитој кући у Вучитрну, у близини Косовске Ми-тровице: "Нас су тада грубо напали ти албански екстремисти, њих је било пет-шест хиљада. Они су нас избацили из кућа. После тога су почели да нам пале куће и уништавају имовину. Након тога смо морали да напустимо Косово - заувек." Вучитрн, међутим, није био изузетак: сличне сцене одигравале су се и у многим другим местима на Косову. Већина протераних били су Роми или Ашкали. Европа им је била једина алтернатива. У време највећих протеривања, у Немачкој је било око 120.000 избеглица са Косова, данас их је још око 33.000 без решеног боравишног статуса.

ПРВИ СЛУЧАЈЕВИ ВРАЋАЊА ЕГИПЋАНА НА КОСОВО

До сада су они били заштитени од присилног враћања, али средином децембра прошле године, Министарство унутрашњих послова принципијелно је одобрило враћање избеглица на Косово. Мада су Срби

и Роми за сада изузети, нова политика већ је почела да се примењује. Забележени су први случајеви враћања припадника етничке групе Ашкалија, тзв. Египћана са Косова.

Ромске избеглице у Немачкој

То је неодговорна пракса, сматра Николаус фон Холтај, повереник мировне организације "Такс Кристи" за питања Рома и Ашкалија: "Тамо нема посла, а за припаднике националних мањина га у догледно време неће ни бити, будући да Албанци све поделе међу собом. Осим тога, сматрам да повратак није могућ и због сталног страха повратника од неконтролисаних реакција Албанаца."

НЕАЛБАНЦИ СА КОСОВА ТРЕБАЛО БИ ДА ОСТАНУ У НЕМАЧКОЈ

Због тога би избеглицама са Косова требало омогућити да остану у Немачкој, сматра портпарол организације за заштиту избеглица Про Азил, Бернт Мешовић: "Немачка влада требало би да буде прагматична и да додатно не

отпоређује ситуацију на Косову, тиме што би вратила избеглице које онда тамо треба интегрисати, наћи им смештај, да не би живели на улици."

За Бекима Реџеџија једно је у сваком случају јасно: он се на Косово неће враћати. За три месеца му истиче садашња виза и треба видети да ли ће бити продужена. Уколико не, отићи ће негде другде. За њега и његову породицу повратак на Косово - нема: "Не, мислим да могућност повратка не постоји. Мора да прође пуно времена да би уопште кренуо неки процес повратка."

Зоран Арбутина, 29.02.08

НЕМАЧКИ СТРУЧЊАЦИ ЗА МЕЂУНАРОДНО ПРАВО О КОСОВУ

Србија и Русија виде независност Косова као кршење резолуције 1244 УН. То је и разлог што стручњак за међународно право Михаел Боте одвраћа од признавања нове државе Косово.

У једном интервјуу је истакао да су Албанци мањина у српској држави, и да као такви имају права мањина, али не и право на отцепљење. Само би уњетавање могло да оправда отцепљење, што овде није случај, рекао је Боте.

Насупрот њему Проф. Дитер Зенгхас са Бременског универзитета сматра да одређени развој догађаја може понекад да одступи од концепта међународног права:

"Не може се разумети проглашење независности без задирања у историју 80их година прошлог века. Међународном праву преостаје само да се прилагоди новој ситуацији."

СВЕ ЗАВИСИ ОД ПОЛИТИКЕ КОЈА СЕ ВОДИ НА ЛИЦУ МЕСТА

Да ли је Косово преседан или посебан случај, зависи од политике која се води на лицу места, каже Зенгхас:

"Ако две стране у спору не успеју да се договоре, може да се деси да негде другде у свету дође до сличног развоја ситуације."

Немачки војници у околини Призрена

Српска влада поднела је кривичну пријаву против премијера Косова, Хашима Тачија, председника Косова Фатмира Сејдиуа и против председника косовског парламента Јакупа Краснигија, због "проглашења лажне државе на тлу Србије". Ипак, слабе су шансе за правни успех, сматра Дитер Зенгхас:

"Нико их неће изручити, што значи да могу да буду само отети, а то је криминални чин. То је шоу бизнис, то се неће десити."

БЕОГРАД МОЖЕ ДА СЕ ОБРАТИ МЕЂУНАРОДНОМ СУДУ

Таквим потезом вођство у Београду жели да истакне своју одлучност у непризнавању Косова. Такође је најавило нове правне кораке:

"Вођство у Београду би могло да се обрати Међународном суду правде и могло би да сматра да има извесне шансе код оних који конзервативно тумаче међународно право. Са друге стране изгледи за тако нешто су мали, јер се држава оснива под надзором ЕУ."

Косову је потребна заштита и помоћ ЕУ, јер не може само да опстане ни политички ни економски.

Белма Фазлагић-Шестућ, 19.02.08.

КОСОВСКО-МАКЕДОНСКА ГРАНИЦА

Последњих дана власти у Скопљу и Приштини прибегле су оштријем речнику. Док Македонија инсистира на демаркацији границе са Косовом, власти у Приштини очекују да Скопље најпре призна независност Косова.

Ту позицију изнео је управо вицепремијер Хајредин Кучи: "Ред је да Македонија прво призна Косово, а онда може да се почне са применом Ахтисаријевог плана. По један представник обе владе, плус један из међународне заједнице, треба да почну са решавањем питања границе."

Да ли ће демаркација границе проћи без последица?

ПИТАЊЕ ДЕМАРКАЦИЈЕ ГРАНИЦЕ ТРЕБА ДА БУДЕ ШТО ПРЕ РЕШЕНО

Ова изјава уследила је након што је македонски председник Бранко Црвенковски у Бриселу разговарао са високим представником ЕУ Хавијером Соланом, а затим истакао да питање демаркације границе

мора бити брзо решено, како то подручје не би било извор неке нове кризе у региону. "Најпре демаркација, па онда признавање независности Косова", индиректно је поручио македонски председник у Бриселу и додао: "Дужни смо да водимо рачуна о државним интересима приликом дефинисања наше позиције у погледу признавања независности Косова и одређивања тренутка када бисмо то могли учинити".

АКТИВНОСТИ У СКЛАДУ СА АХТИСАРИЈЕВИМ ПЛАНОМ

Након ове изјаве, уследила је и одлука македонске владе која је од Приштине затражила да се иницира формирање заједничке комисије за демаркацију границе од 220 километара, укључујући и спорних 2.500 хектара који се налазе у области скопске Црне Горе.

"То су активности које произилазе из Ахтисаријевог плана и у складу са тим Министарство спољних послова преузима одговорну мере", појаснила је македонска министарка полиције Гордана Јанкуловска.

Власти у Скопљу у основи се придржавају Ахтисаријевог плана који предвиђа да се, у року од четири месеца од независности, формира мешовита комисија која ће у периоду од једне године обавити демаркацију границе.

ДЕМАРКАЦИЈА ГРАНИЦЕ НЕЋЕ ПРОЋИ БЕЗ ПОСЛЕДИЦА

Одмах након проглашења независности Косова, премијер Хашим Тачи је ненајављено боравио у Скопљу где је са премијером Груевским разговарао и о питању граница.

"Косово је одговорна држава и зна шта су јој обавезе, али неће прихватити ултиматум власти у Скопљу", поручио је вицепремијер Кучи. Питање демаркације македонско-косовске границе очигледно ће имати последице по међуетничке односе на политичкој сцени Македоније.

Александар Чомовски, 29.02.08

АМЕРИЧКУ ПОЛИТИКУ ПРЕМА КОСОВУ КРОЈЕ ПРОАЛБАНСКИ СЛУЖБЕНИЦИ СРЕДЊЕГ РАНГА

Поводом заоштравања у односима између Вашингтона и Београда после одлуке Сједињених Држава да признају независност Косова, о будућој америчкој политици на Балкану, за ББЦ говори Тед Гејлен Карпентер са утицајног Кејто института у Вашингтону.

Тед Гејлен Карпентер

Уместо тога они само одобравају оно што предложе чиновници из Стејт департмента".

Паљење амбасаде - ауто гол

Карпентер међутим указује да је паљење америчке амбасаде у Београду у четвртак представљало озбиљну грешку српских власти и да би Вашингтон сада могао да сматра да је принуђен да заоштри политику према Србији.

"На жалост, ти напади дају непријатељима Србије у Сједињеним Државама и чланицама Европске уније савршени изговор да наставе, па чак и појачају политику изолације Србије. То је нешто што је влада Србије требало да заустави. Третирање је да предузме јаче мере да спречи то дивљање и нападе на амбасаде јер Србија тиме није ништа добила. Та стратегија је контрапродуктивна".

Тед Гејлен Карпентер додаје да - иако сматра да је америчка политика према питању Косова погрешна - не треба очекивати да Вашингтон, чак и

под неком новом администрацијом, промени одлуку о признању независног Косова, као што тражи српски премијер Војислав Коштуница.

"Нема шансе да та одлука буде поништена. Најбоље чему Срби могу да се надају је да ће доћи до промене, односно, да ће Америка и њени савезници схватити да у најмању руку морају да пристану на поделу Косова. Тренутно они тврдоглаво одбацују ту могућност али треба се надати да ће, како се ствари даље буду одвијале, они схватити да је то једини начин да се избегне избијање дуготрајног насиља на Балкану".

"Трка" између пријема у ЕУ и јачања национализма

На питање колико је Вашингтон забринут због, како се чини, све тешње сарадње између Русије и Србије, ББЦјев саговорник одговара да Американци нису забринут и да "са презијом" одбијају да поштују права која Русија има као стална чланица Савета безбедности.

"Чини се да Вашингтону уопште није стало до мишљења Русије о било ком питању. Потез Америке и њених савезника који су свесно и срачунато заобишли Русију у Савету Безбедности у вези са Косовом, једноставно није мудра политика. Могао бих да схватим да Вашингтон то учини и ризује велики сукоб са Русијом због неког важнијег питања - рецимо иранског нуклеарног програма. Косово, међутим, просто не заслужује централно место у америчкој спољној политици".

ББЦјев саговорник указује да садашња ситуација свакако не доприноси већој стабилности Балкана.

"Европска унија полази од претпоставке да ће пријемом балканских земаља у своје редове на крају решити све проблеме у том региону. Нисам сигуран да ли ће до уласка Балкана у ЕУ доћи довољно брзо, односно, да ли ће тај процес бити бржи од јачања национализма у региону".

Карпентер сматра да је једна од главних непознаница да ли ће независно Косово ублажити или појачати захтеве за стварање Велике Албаније.

"Ако је реч о овом другом, мислим да је период од протеклих неколико релативно мирних година на Балкану, завршен", упозорава у разговору за ББЦ Тед Гејлен Карпентер са утицајног Кејто института у Вашингтону.

25.02.08.

НИКАКАВ ПОКУШАЈ ПОДЕЛЕ КОСОВА, БИО ОН НЕЗВАНИЧАН, СКРИВЕН ИЛИ ДЕ ЈУРЕ

Државни подсекретар за политичка питања, Николас Бернс , у четвртак је поново одбацио било какву могућност поделе Косова. Он је на конференцији за новинаре у Државном секретаријату подсетио да Сједињене Државе и европски савезници подржавају независност Косова у интересу стабилног Балкана.

Бернс се придружио новоименованом високом представнику Европске

Подсекретар Стејт департмента Николас Бернс

уније за Косово, Питеру Фејту , глатко одбијајући било какву поделу бивше српске покрајине, истовремено критикујући покушаје Србије да задржи контролу над тим подручјем.

Сједињене Државе и њихови европски партнери су прошле недеље признали проглашење независности Косова, истовремено обећавајући да ће водити рачуна о правима српске мањине.

Срби са севера Косова и поједини тврдокорни политичари у Србији кажу

да би Београд , на овај или онај начин, требало да настави да води послове косовских Срба.

Међутим, одговарајући на питања страних дописника у Вашингтону, понављајући претходне изјаве дипломате Европске уније Питера Фејта, Бернс је рекао да Сједињене Државе неће толерисати или подржати никакав покушај поделе, био он незваничан, скривен или де јуре.

Истовремено, Николас Бернс је оштро критиковао српски став против независности Косова, како га је изразио српски министар иностраних послова Вук Јеремић , који је у чланку у листу «Њујорк тајмс» нагласио да се према његовој земљи врши «историјска неправда».

Трећи по рангу званичник Државног секретаријата је рекао да аргумент који користе Јеремић и други представља хипокризију и превиђа сурово понашање Србије на Косову.

«Они не могу да забораве оно што се догодило на Балкану 1990-их. Заиста је чудно да се наставља, морам да кажем, ружење од стране владе у Београду онога што се догађа на Косову, када је влада која је владала пре њих – у име народа – марширала по Косову 1999. и пробала да истера милион косовских Албанаца из земље или наравно оно што се догађало неколико година раније у Босни.»

У чланку у «Њујорк тајмсу» Јеремић, чија је влада понудила Косову висок степен аутономије, пише да је Србија жртва «погрешно усмерене освете» међународне заједнице. Јеремић указује да признање Косова значи кажњавање нове српске демократске власти за дела «тиранина» - бившег српског вође Слободана Милошевића – који је, како Јеремић истиче, чинио «пгусне ствари косовским Албанцима».

Николас Бернс, који треба да оде у пензију идућег месеца, играо је протеклих година кључну улогу у политици Сједињених Држава на Балкану. Он је поновио да су Сједињене Државе и главне савезнице признале Косово у интересу стабилности на Балкану и изразио уверење да ће нова држава једног дана доћи у ситуацију да затражи чланство у Европској унији и НАТО-у. Бернс је на исти начин изразио наду да ће и српске везе са Сједињеним Државама и Европом наставити да јачају, чим се охладе страсти у погледу Косова.

Дејвид Голст, 29.02.2008.

КОСОВО НЕЋЕ ДОБИТИ СЕДИШТЕ У УН, У ОЕБС-У ИЛИ ПОСТАТИ ЧЛАН СЕ

“Јасно је да Косово неће добити седиште у УН, или место у ОЕБС-у, или постати члан Савета Европе, а томе су допринели категорички ставови Србије и Русије,” каже у разговору са Бранком Микашиновићем заменик директора Харимановог института при њујоршком Колумбија универзитету, Гордон Бардос . Прво питање господину Бардошу односило се на последице признања независности Косова од стране Вашингтон на америчко-српске односе.

Бардос: Питање независности Косова ће бити главни камен спотицања у америчко-српским односима за извесно време. Обе стране имају веома чврсте позиције и тешко је видети како би се оне могле променити. Најбоље би било да у овом тренутку и Београд и Вашингтон покушају да потпуно одвојено третирају питање Косова од свих других билатералних питања. Што се тиче даље европске интеграције Србије као и односа са САД, може се сарађивати у низу других области као што су култура, образовање, економија, трговина, итд. Дакле, и Вашингтон и Београд би требало да ставе питање Косова на одвојени колосек у својим општим билатералним односима. То ће бити једини начин да се унапреде односи између две земље.

Поред тога, још увек нису јасне могуће последице независности Косова. Повратак Русије на Балкан значи да први пут последњих 10-15 година, земље на југоистоку Европе имају дипломатске, политичке и економске опције. 1990-тих главни актери су били искључиво Брисел и Вашингтон, што више није случај. Сада је у игри Москва, што се огледа и у Путиновој прошломесечној посети Софији, затим посети заменика

премијера Медведева Београду пре неколико дана. Све су то индикације да је Русија поново утицајан актер у региону.

Глас Америке: Како би ЕУ и САД могле да реагују на овакво руско ангажовање на Балкану?

Бардос: Нажалост, гледиште које преовладава у САД је да Путин није заинтересован за Косово, већ да то користи за неке своје циљеве и као иритирајући фактор у односима две земље. Мислим да је то погрешно тумачење намера Кремља и руске политике на Балкану. Прво, руско противљење независности Косова укључује не само Путина и његов ужи круг, већ и руску цркву, руску интелигенцију и руску либералну опозицију. Дакле, погрешно је рећи да је реч само о Путиновој политици, пошто је то став противљења који прожима цело руско друштво.

Друго, поред Руса, треба уочити да и друге земље не подржавају независност Косова. Кина је незадовољна, као и Индија и Индонезија, највећа муслиманска земља на свету, док је до сада само једна земља у Африци, Сенегал, признала Косова. Ни једна арапска земља још није признала Косово, као и неке европске земље, попут Шпаније, Словачке, Румуније и Грчке и других. Према томе, није реч само о руском противљењу независности Косова, већ је реч о великом броју земаља широм света које се противе независности.

Треће, ако овакви ставови буду преовладали изгубиће се добра прилика да САД и Русија сарађују у вези са Балканом и мислим да је грешка да се Путину и Москви аутоматски приписује да су ангажовани антиамерички или антизападно на Балкану. За последњих неколико

месеци видели смо неколико примера где је Русија у ствари подржала америчку и европску позицију, на пример, у Босни, као и у погледу изборне подршке Москве председнику Тадићу. Русија је подржала и осуду напада на америчку и друге амбасаде у Београду у Савету безбедности УН. То значи да је последњих неколико месеци Русија често деловала у оквиру заједничких америчко-европских настојања на Балкану.

ВИТАЛИЈ ЧУРКИН: НИКО НЕМА НИ МОРАЛНО, НИ ЗАКОНСКО ПРАВО ДА ПРИЗНА НЕЗАВИСНОСТ КОСОВА

Стални представник Русије у УН Виталиј Чуркин изјавио је у интервјуу 'Политици' да нико нема ни морално, ни законско право да призна независност Косова. 'Ми ћемо наставити да пратимо шта се тамо дешава, имајући у виду да је мисија ЕУ отишла на Косово без икакве законске основе. Не смемо се никако помирити с нарушавањем одлука СБ', рекао је Чуркин.

На питање да ли постоји могућност да Косово, захваљујући неким важним земљама које га подржавају, постане члан Уједињених нација, Чуркин је одговорио: 'Што се тиче хипотетичког чланства у ОУН, чак је и само постављање тог питања превремено. Сада је веома важно да се постигне законско решење проблема, а да би нека земља постала члан Уједињених нација, по Повељи ОУН, одлуку доноси Генерална скупштина на препоруку СБ УН. У овом тренутку су најмање два члана СБ, Русија и Кина, против. Какве су онда шансе, просудите сами'. Коментаришући чињеницу да упркос свим одлукама и препорукама мисија ЕУ припрема да преузме улогу мисије Уједињених нација, стални представник Русије у УН је рекао да ће Русија трудити да у Савету безбедности питање Косова остане у законским оквирима, да нелегално послата мисија Европске уније не смета мисији ОУН да ради свој посао, а то значи да брине о повратку Срба, стварању нормалних услова за живот људи.

'Уколико се уочи супротно понашање, Русија ће веома оштро поставити то питање и у Савету безбедности УН', рекао је Чуркин.

Глас Америке: Шта би Србија могла да постигне у погледу Косова ослањањем на Русију?

Бардос: Јасно је да Косово неће добити седиште у УН, или место у ОЕБС-у, или постати члан Савета Европе, а томе су допринели категорички руски и српски ставови. Дакле, имаћете бројне међународне институције у којима Косово неће бити заступљено. Такође ће бити разних регионалних проблема. На пример, ако неко буде желео да организује регионални састанак, ако би косовска делегација била позвана на такав скуп, Београд, па ни Босна и Херцеговина, не би учествовали, као ни Грчка, што би угрозило регионалну сарадњу и интеграцију. С друге стране, јасно је да САД и неке европске земље неће поништити одлуку о признању Косова, али је исто тако јасно да ће Русија наставити да снажно подржава Србију, која тврди да се неће одрећи Косова. То све неће бити добро за регионалне односе, па мислим да би требало и даље разматрати косовско питање, али на одвојеном колосеку.

28.02.2008.

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА О ИЗМЕНИ ГРАНИЦА НА БАЛКАНУ?

Париз – Независност Косова показује пораз политике мултиетничности Сједињених Америчких Држава и Европе на Балкану, пише јуче париски лист 'Фигаро' износећи идеју о међународној конференцији којом би се једном заувек измениле границе на Балкану и то на етничким основама. 'Независност Косова, што је прва измена граница на Балкану остварена уз пристанак међународне заједнице на, пре свега, етничким основама, илуструје пораз политике мултиетничности коју су од почетка деведесетих година водиле САД и Европа', пише Изабел Ласер, уредница спољнополитичке рубрике 'Фигароа', задужена за Балкан.

Позивајући се на идеју за коју каже да је приватно износе, 'експерти који

годинама раде у региону', да би 'најбоље решење за проблеме Балкана било да се организује велика међународна конференција и да се једном заувек измене границе на етничким основама'. 'Али, они знају да ово решење није политички коректно, зато што би значило да је међународна заједница за цабе уложила милионе долара у регион', пише Ласер, специјални дописник 'Фигароа' из региона.

Ово би, пише она, могло да да идеју сепаратистичким покретима у Европској унији и у остатку света и да послужи као опасан преседан не само у садашњости већ и у будућности. 'Нови улог Запада је да чека да се балканске земље приближе ЕУ, решен да им олакша задатак, надајући се да ће национализми спласнути', констатује 'Фигаро', оцењујући да је овај улог ризичан.

Лист објашњава да је Косово удаљено од западних стандарда 'светлосним годинама', а да се и Србија удаљила од Европе. 'Европска унија, та мало ефикасна велика административна машина, која се за Србе показала неправедна у одлучивању, утолико је мање привлачна уколико се Путинова Русија, са обновљеном снагом, чини примамљива', оцењује се у анализи француског дневника.

Танјуг, 24.02.2008.

РОГОЗИН: БЕРНС ШИРИ ЛАЖИ

Москва, Брисел – Стални представник Русије при НАТО Дмитриј Рогозин саветовао је јуче америчком Стејт департменту да користи 'поузданије изворе информисања и да не шири ноторне лажи' у вези са његовим иступањем у петак током телемоста између Брисела и Москве.

Стални представник Русије при НАТО Дмитриј Рогозин

'Русија има довољно моралног и политичког ауторитета, између осталог и на Балкану, и у свету, да би шпитила своју позицију мирним, невојним средствима', рекао је Рогозин агенцији Итар-Тасс у Бриселу. Према његовим речима, суштина његове изјаве од петка јесте да ће 'у случају да развој ситуације на Балкану пође нелегитимним путем уз кршење свих одлука и договора постигнутих у оквиру Савета безбедности УН, то значи да ћемо живети у свету где влада не међународно право, већ право грубе силе, укључујући оружану', пренела је руска државна агенција.

Помоћник секретара Стејт департамента Николас Бернс у петак веће је на америчком ТВ каналу 'Фокс' рекао да Москва

треба да демантује Рогозина, чије је изјаве назвао 'крајње неодговорним'.

'На Косову њих (Руса) нема и они не раде ништа да би помогли Косоварима', казао је Бернс, коментаришући изјаву Рогозина да 'Русија не искључује могућност војне интервенције у покрајини ако акције Европске уније и НАТО прекрше резолуцију Савета безбедности УН о Косову'.

Рогозин је изразио чуђење због Бернсове изјаве да је помињао могућност да Русија употреби грубу оружану силу на Косову, у случају да Европска унија и НАТО изађу изван оквира свог мандата.

'Саветовао бих господину Бернсу да убудуће за припрему својих коментара користи поузданије изворе информација и да не шири ноторне лажи', рекао је руски дипломата.

Танјуг : 24.02.2008.

ДА ЛИ ЋЕ ПРЕПОРОД ЛЕГИТИМНОГ СВЕТСКОГ ПОРЕТКА ПОЧЕТИ СА СРБИЈОМ?

Добивши сигнал из Вашингтона, Косово је без одлагања прогласило независност, не сачекавши ни завршетак расправе у вези са заставом, грбом и читавом церемонијом у вези са проглашењем. Да је до свега овога дошло пре пет година, многи би вероватно подигли руку и гласали за признавање нове државе. Међутим, данас, јединство у том погледу не постоји, а на њега су рачунале пре свега САД. Јединство не постоји ни у Савету безбедности, ни у Европској унији, а већина земаља и даље разматра питање признања самосталности Косова. Према РИА *Новостима*, постоји 5 земаља које немају намеру да признају Косово без одобрења УН, 16 земаља које никада неће прихватити косовску независност, и 17 земаља које не журе са признањем. Спремност да признају нову државу, или су је пак признали, показало је 30 земаља. Ако се само баци летимичан поглед на ову поделу, лако се може приметити како присталице независности немају већину (30:38). Све је то заслуга Русије.

Не само заслуга, већ и победа. Управо ово је одговор онима који данас покушавају да представе Русију као земљу која је доживела пораз на свим балканским фронтима. А ево и зашто:

1. Прошле године, када је Русија у Савету безбедности УН одлучно се успротивила отцепљењу Косова, учињена је велика ствар: принципијелан став руског руководства, изгледа да је дао резултате, и овим се период међународног правно-политичког безакоња, започетог пре 17 година, примиче крају. Захваљујући Русији, низ земаља подстакнут је на борбу за повратак међународних односа у оквиру међународног права и да тиме стави тачку на дириговану политику анархије која је «регулисала» балканску кризу почетком деведесетих година.

2. У 2007. години, захваљујући ставу Русије, проглашење независности било је одложено, водили су се преговори, а онда су се Москва и Београд добро припремили за преокрет ситуације. Србија је разрадила низ узвратних мера. Русија је за то време водила активне дипломатске послове и исто тако припремила комплет узвратних мера.

3. Данас многи причају да УН неће регурати косовску кризу и како су тој организацији дани одбројани. Постоји мишљење да су захваљујући Русији УН почеле да се опорављају после тешке болести која се показала управо на Балкану средином деведесетих година. Симптоми ове болести почели су да се појављују поковањем пред САД у доношењу одлука у вези са сложеним етничким сукобима, у настојању да се увек добије консензус приликом гласања у СБ УН, чак и када је неправда политике двоструких стандарда према српском народу била очигледна, као и у НАТО интервенцији на Балкану без одлуке УН. Многи су били убеђени у неопходност увођења новог система безбедности уместо УН, пошто њихови принципи «не раде». Ипак, добро је што је у УН започета дебата. Значи, остало је још само да почну да слушају једни друге. И нису принципи УН лоши, него се заборавило да они уопште постоје.

4. Захваљујући руском ставу, дошло је до консолидовања руководства Србије, које је схватило да није више само у борби за своја права. Београд је постао сигурнији, а деловање и изјаве нису више биле тако хаотичне. Понижена земља коју су натерали да клекне, успела је за кратко време да се сабере и схвати да је време за пасивност и додворавање прошло, и да сада треба да се направи избор од ког не зависи само будуће поколење, већ и опстанак нације.

Ставови Русије и Кине у СБ УН веома су чврсти, а без сагласности СБ косовским Албанцима неће моћи да се пошаљу европски «учитељи», нити ће се покренути питање признања независности Косова на Генералној скупштини УН. Зато Приштина може само да сања да ће постати нова европска држава.

И још мало о Европи. Европљани су били упозорени на босански синдром: признавање независности изазваће проблеме који би

могли да пољуљају саму ЕУ. Убрзо ће међународне организације бити затрпане захтевима за признање по косовском принципу. И то се не тиче само постсовјетске територије. А, како ће се стара Европа поставити у том тренутку, када буде требало да се суочи са таласом сепаратистичких покрета?

Москва наставља да упозорава како је ситуација која је резултат нелегитимних поступака косовског руководства, заправо «кретња за мир и безбедност у балканском региону» (додаћемо – у Европи). «Опасан преседан који прети ескалацијом напетости и етничког насиља у крају, деструктивним последицама по системе међудржавних односа који су се градили деценијама».

Јелена Гускова

У покрајини је сасвим извесно насиље над неалбанским становништвом. Међутим, Натовце више брине један други проблем: како натерати Србе да се помире са новонасталом ситуацијом. Они су затворили границу са Србијом како би онемогућили долазак Срба у виду подршке својим сународницима. Али то не помаже. Сада смо сведоци невероватног јединства Срба из различитих делова некада велике државе. Београдском митингу су просуствовали и Срби из других градова, са Косова и Метохије, Црне Горе (Беране, Бијело Поље), из дијаспоре. Дошло је до подизања таласа патриотизма. За једном говорницом, 21 фебруара, стајали су представници свих партија, а само до пре пар недеља, ти исти политичари водили су у скупштини рат међу собом. Увек миран Коштуница, овог пута је дрхтао, а његов глас попримио је чвршћи призвук. Није се штедео ни познати Кустурица, прозивајући у свом говору слуге Запада. Николић се заклео пред читавим народом да ће вратити Косово.

Масовни нереди који су захватили Београд након молебана у Храму Светог Саве, у којем су настрадале амбасаде САД, Хрватске, Турске и Белгије, поломљени излози на продавницама, киосцима, Маكدоналдс, могу се објаснити огорчењем омладине, жељом да некога казне за увреде у понижења која су трпели претходних година, само да... Само да нису тако лако успели да уђу у америчку амбасаду и да је спале, и да нису нагрнули на продавнице, киоске, и аутомобиле мирних грађана. Ово је управо био повод за западне медије да се концентришу искључиво на хулиганство и нереди који су те ноћи владали у Београду. Ово је дало повода да се неке земље «увреде» и нађу у улози жртве, а затим и да покушају да прикрију размере протеста по читавој Србији и суседним државама, и да исто тако осујете тачке гледишта оних 38 држава које не деле ставове са Америком. И, наравно, сада је поново лако окривити Србију за тензије: државни секретар САД, Николас Бернс, већ је изјавио како Србија треба да поведе рачуна о миру и стабилности у региону. Тачно се видело како је хтео да настави мисао: и како једној таквој држави може да се повери Косово?

Једном речју, није све тако лоше у овом тешком моменту. Сведоци смо једног веома важног, вишеструког процеса – процеса препорода Србије у најтежим условима, када настављају да је парчају и уништавају; процеса поновног дизања на ноге УН, када сви мислили да од њих нема ништа; процеса јачања руске политике, када многи мисле да њена политика за то није способна...

Јелена Гускова, 23.02.2008.

РАЗЛИЧИТИ ПОГЛЕДИ НА ТРАНЗИЦИЈУ ВЛАСТИ

Међународна администрација на Косову и Влада Косова имају различита мишљења о почетку периода транзиције власти из УНМИК на косовске институције и о почетку функционисања Мисије Европске уније.

И док у Влади Косова истичу да је период транзиције започео од тренутка када је у координацији са међународном заједницом проглашена независност Косова, званичници УНМИК-а истичу да још увек нису добили инструкције од генералног секретара УН-а да започне процес преношења овлашћења. Портпарол УНМИК-а **Расел Гике** каже да још увек није започело преношење овлашћења: „Из наше перспективе ми још нисмо у транзицији и то питање припада Њујорку да одреди када и како ће се то одвијати“.

Са друге стране, заменик премијера Косова **Хајредин Кучи** каже како од 17 фебруара Косово има другачији правни положај и дефинише се као независна и суверена држава. Он сматра да УНМИК треба да оконча своју мисију на Косову у јуну ове године.

„Мислимо да је 17 фебруар учинио да Косово има другачији међународни субјективитет и можемо рећи да је промена политичког статуса променила и овлашћења и ми смо, могу рећи, у фази пуне транзиције“: Званичници Међународне цивилне канцеларије кажу да ће УНМИК своја овлашћења пренети на институције Косова, а не на Мисију ЕУ. Задатак Међународне цивилне канцеларије на Косову (МЦК) ће бити у саветодавној и функцији надгледања остваривања пакета Мартија Ахтисарија, али да неће остваривати функције УНМИК-а. То, према, њима значи да ће шеф МЦК, у контексту случају Питер Фејт, интервенисати једино ако институције Косова не поштују решења из пакета Ахтисарија. Истовремено се каже да ће задатак Мисије ЕУЛЕХ бити да помогне Косову у напредку у областима полиције и владавине закона.

Према плану Мартија Ахтисарија, транзициони период траје 120 дана, или четири месеца. Током овог периода УНМИК постепено преноси сва овлашћења на институције Косова и део овлашћења на нову Међународну мисију ЕУ. Преношењем овлашћења УНМИК у периоду од 4 месеци одлази са Косова. Има скоро годину дана од како су Влада, УНМИК и Мисија за планирање ЕУ формирали заједничка тела за процес транзиције и добијањем сигнала из Њујорка о почетку транзиције одмах кренути са конкретним остваривањем планова који о томе већ постоје. У Приштини очекују да ће генерални секретар УН-а у транзицију рачунати и период од проглашавања независности. То би подразумевало да до краја јуна УНМИК оде са Косова.

ПРЕНОС ОВЛАШЋЕЊА ЋЕ ПОТРАЈАТИ

Након што је портпарол генералног секретара УН Брендан Варма саопштио да ће УНМИК на Косову обављати дужност која му је поверена Резолуцијом 1244 све док Савет безбедности не одлучи другачије и на тај начин демантовао тврдње специјалног представника ЕУ Питера Фејта да је почео процес преношења овлашћења Мисије УН на мисију ЕУЛЕКС, отворено је између осталог и питање када ће УНМИК бити замењен мисијом ЕУ. Поред тога једно од кључних питање је да ли овакав став УН иде на руку актуелним српским властима које инсистирају на ставу да мисија Уније нема правни основ. Након става УН-а да мисија ЕУ не може да замени УНМИК без одлуке Савета безбедности премијер Србије **Војислав Коштуница** каже да је оно легалитета које је сачувано на Косову садржано у Резолуцији 1244 Савета безбедности" и мисији која прозилази из те резолуције - УНМИК-у, те да је за Србију све друго незаконито.

„Србија ће се залагати да се једноставно та резолуција поштује, залагаће се за то да једина на праву заснована цивилна мисија на Косову функциониса, да се оснажи и прошири. Све друго, ван тога за Србију је незаконито, с тим се неће сложити и томе ће се супротстављати“.

Истовремено, порт-парол генералног секретара УН Брендан Варма наводи да би УН поздравиле сагласност о проблему преноса овлашћења са УНМИК-а на Мисију ЕУ, али и наглашава да је Савет безбедности тренутно дубоко подељен по том питању. Говорећи о преносу овлашћења са једне на другу институцију, **Јелко Каџин** известилац Савета Европе за Србију, за наш програм каже:

Јелко Каџин

„То је процес који мора бити обављен у року од 90 дана. Када би овај процес кренуо у пуној сагласности и без противљења неких држава, пре свега Руске Федерације и Кине, онда би тај процес био далеко бржи и без компликација. Али, живот је пун компликација, па ће зато и тај пренос јурисдикције на неки начин потрајати неко време“.

Чињеница да све више земаља

признаје Косово као државу потиरे чињеницу да власти у Београду мисију ЕУ сматрају нелегалном и чини овај став ирелевантним сматра експерт за међународне односе **Јелена Милић**. Она додаје да је сама Резолуција 1244 писана тако да Савет безбедности УН може користити помоћ других организација попут ЕУ, али и напомиње да Резолуција има и конструктивних неодређености које допуштају да се чита у духу времена у коме се користи, тако да је могуће да и УН и ЕУ у овом тренутку имају ваљану аргументацију.

„Можемо да се нађемо у ситуацији да су оба тумача најновије ситуације у принципу у праву, што може да произведе две потпуно супротне реалности на терену. Једна је она у којој ће косовски Србији својим бојкотом ЕУЛЕХ-а изазвати додатно безвлашће и друга да ЕУ заиста искористи до максимума искористи свој „soft power“ приступ који је до сада имала и мислим да она неће тек тако једном када се одлучила да то уради сада изгубити“.

У међувремену, ствар је додатно закомпликовала одлука једног броја полицијата српске националности да напусте КПС и њихов захтев да буду под командом УНМИК полиције. Изјаве високих српских званичника недвосмислено, међутим, указују на намеру да Срби створе сопствену локалну полицију. Помоћник министра за Косово и Метохију **Љубомир Кљакић** за наш радио каже да ће Србија, упркос изјавама шефа ЕУЛЕХ-а Питера Фејта да мисија Европске уније неће трпети никакве паралелне институције на Косову, а посебно не обавештајне и полицијске, наставити да ствара српску полицију на Косову.

„Што се тиче такозваних српских полицијата, ми као Република Србија смо не само у могућности него и у обавези да једну такву ствар подржимо и ми то радимо. Ту не постоји никакав ни морално-правни, ни финансијски, ни било какав унутрашњи конфликт у тој причи.“

Власти у Београду морале би коначно косовским Србима да оставе могућност избора као и да престану да их позивају на сегрегацију уместо партиципације у косовским институцијама, сматра Јелко Каџин:

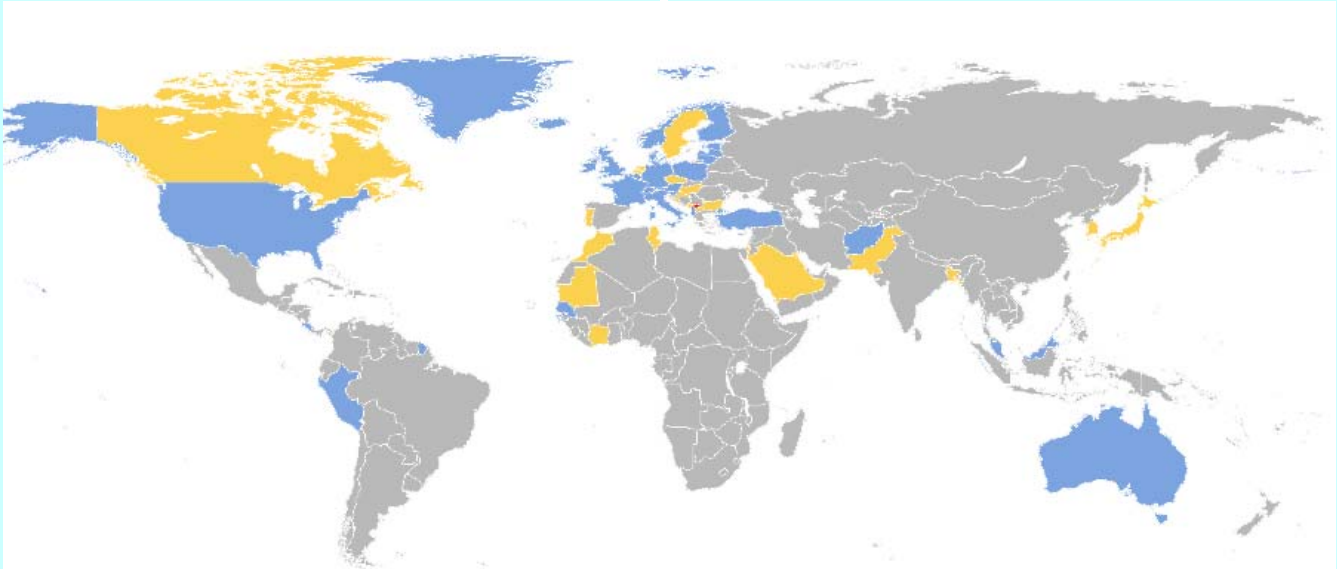
„То је проблем због кога су Срби на Косову одавно таоци Београда и зато је дошло крајње време да барем тим Србима који су до сада устрајали на Косову дамо могућност косовску перспективу. Иначе, Београд мора одлучити или повући све Србе са Косова или им омогућити да партиципирају политички као субјекти на територији где живе. У томе је проблем, ради се о основним људским правима“.

Извесна конфузија када је реч о преносу овлашћења са УНМИК-а на ЕУЛЕХ је створена и као кључно намеће се питање колико ће УНМИК остати на Косову, имајући у виду неслагања која евидентно постоје унутар Савета безбедности. Јелена Милић на послетку закључује да је тешко предвидети колико ће се УНМИК задржати на Косову, али и подвлачи да је у овом тренутку много важније да се косовско друштво што више институционализује.

„Ни међународна заједница не зна колико ће тачно остати УНМИК и која ће тачно бити веза између УНМИК-а, ЕУЛЕХ-а и косовских власти. Али, ако је то нека врста компромиса да цела ситуација заиста не изгледа као да је рушење међународног права и подривање ауторитета Савета безбедности УН, онда је то једно сасвим коректно и компромисно решење. Битно је само да ЕУЛЕХ и УНМИК успеју у својим мандатима, а то је да се стабилизује примена права на Косову“.

Гзим Баџаку, Зоран Прерадовић, 29.02.08

УСПЕШНА ПРВА ФАЗА ПРИЗНАЊА КОСОВА

Плаво: земље које су признале проглашење независности Косова, Жутто: земље од којих се очекује признавање

Политички представници косовских Албанаца изјавили су да је прва фаза признања Косова као независне и суверене државе успешно завршена. Званичници кажу да се ради о квалитативном процесу пошто су Косово признале најзначајније земље света, изузев Русије.

С друге стране, Срби се надају да се признање Косова као државе неће наставити.

Од 192 земље чланице УН, Косово су као независну и суверену државу до сада признале 22 земље. Пет земаља је започело процедуру признања, а више од 20 је најавило да ће у блиској или даљој будућности признати Косово. Ови подаци се могу наћи на [посебном сајту](#), што је иницијатива неких организација, а који грађани Косова редовно отварају не би ли проверили колико је земаља до сада признало Косово.

Политичари су задовољни досадашњим признањем наводећи да је оно било квалитативно, те као наредни корак очекују масовније признање. Министар у влади Косова, **Енвер Хоџај**, сматра кључним то што су Косово признале државе које креирају светску политику.

Драган Велић (први с десна) на конференцији за штампу

“Талас и формулације признања описују Косово као независну и суверену државу, због чега смо ми задовољни,” каже Хоџај.

За званични Београд и косовске Србе признање државе Косово је противправно. Председник Српског националног већа, **Драган Велић**, сматра да ће талас признања убрзо стати:

“Значи могу признати још неке земље, али исто тако више је него јасно да ће се на томе завршити. Самим тим видеће се у блиској будућности да је такав потез био врло погрешан и да ипак треба тражити обострано компромисно решење јер само такво може бити одрживо.”

Као посебно важно и осетљиво питање у процесу признања Косова званичници истичу ставове земаља региона, односно бивших југословенских република. Званичници кажу да после признања, Косово ће радити на успостављању дипломатских веза са земаљама.

Међутим, главни проблем биће улазак у међународне организације. Због противљења Русије као и неких других држава независности Косова, поставља се питање чланства у УН или ОЕБС-у. То ће кочити улазак Косова у финансијске институције, сматра посланик из Алијансе за будућност Косова и бивши премијер, **Бајрам Косуми**.

Бајрам Косуми и Николас Бернс

Косуми додаје како постоји позитивно расположење Светске банке, ММФ-а и Европске банке за обнову и развој да без обзира на статус Косова у УН, оно добије директан приступ тим међуна-

родним механизмима.

Анамари Репић, 02.03.2008.

АЛБАНСКИ ПОПУЛАЦИОНИ БУМ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ НАКОН ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Погледају ли се резултати југословенских пописа становништва обављених након Другог светског рата, уочава се да је једна од најзначајнијих карактеристика развоја становништва Косова и Метохије у овом периоду нагло повећање броја Албанаца. (1) Од 1948. до 1991. године њихов број је порастао за 223 одсто, са 498.242 на 1.607.690 (види табелу 1). У истом периоду њихово учешће у структури становништва Косова и Метохије повећано је са 68,4 одсто на 82,2 одсто (види табелу 2). (2) Ово повећање је било тим веће ако се зна да је приликом пописа становништва 1948. године око 26.000 Турака на Косову и Метохији евидентирано као Албанци, да би се на следећем попису становништва (1953) поново изјаснили као Турци. (3) Слично је било и када су у питању Муслимани (у смислу националности) и Роми.

Резултати пописа становништва у Југославији од 1948. до 1991.

Националност	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Албанци	498.24	524.559	646.81	916.168	1.226.736	1.607.690 *
Срби	171.91	189.869	227.02	228.264	209.498	195.301
Црногорци	28.05	31.343	37.588	31.555	27.028	20.045
Муслимани	9.679	6.241	8.026	26.357	58.562	57.48
Роми	11.23	11.904	3.202	14.593	34.126	42.806
Турци	1.315	34.583	25.784	12.244	12.513	10.838
Хрвати	5.29	6.201	7.251	8.264	8.717	8.161
Остали	2.103	3.541	8.316	6.248	7.26	12.498
Укупно	727.82	808.141	963.99	1.243.693	1.584.441	1.954.747

* Процена Савезног завода за статистику урађена на основу података о природном прираштају становништва и миграцијама у претходном периоду (1980–1990)

Извор *Југославија 1918–1988, Статистички годишњак*, Београд 1989, стр. 42–43;

Статистички годишњак Југославије за 1992. годину, Београд 1992, стр. 62–63.

Табела бр. 1: Етничка структура становништва Косова и Метохије према пописима из 1948, 1953, 1961, 1971, 1981. и 1991. године.

Извор *Југославија 1918–1988, Статистички годишњак*, Београд 1989, стр. 42–43;

Статистички годишњак Југославије за 1992. годину, Београд 1992, стр. 62–63.

Националност	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Албанци	68,5	64,9	67,2	73,7	77,4	82,2
Срби	23,6	23,5	23,6	18,4	13,2	9,9
Црногорци	3,9	3,9	3,9	2,5	1,7	1,0
Муслимани	1,3	0,8	0,8	2,1	3,7	2,9
Роми	1,5	1,5	0,3	1,2	2,2	2,2
Турци	0,2	4,3	2,7	1,0	0,8	0,5
Хрвати	0,7	0,8	0,8	0,7	0,6	0,4
Остали	0,3	0,3	0,7	0,4	0,4	0,7
Укупно	100	100	100	100	100	100

Табела бр. 2: Етничка структура становништва Косова и Метохије према пописима из 1948, 1953, 1961, 1971, 1981. и 1991. године изражена у процентима.

Шездесетих, седамдесетих и осамдесетих година прошлог века пораст броја Албанаца на Косову и Метохији имао је све карактеристике популационог бума. Између пописа становништва 1961. и 1971. године њихов број се повећао за 42 одсто (са 646.605 на 916.168), односно за 269.563 припадника. У следећем међулописном периоду, 1971–1981. године, број Албанаца на Косову је повећан за 34 одсто (са 916.168 на 1.226.736), односно за 310.568 припадника, а између 1981. и 1991. повећање је износило 31 одсто (од 1.226.736 на 1.607.690) или 380.954. (4)

У истом периоду (1948–1991) на Косову и Метохији смањен је број Срба и Црногораца, друге, односно четврте националне групе по броју. Од 1948. до 1961. српска популација у јужној српској покрајини имала је тенденцију раста. Број Срба се у том периоду повећао са 171.911 у 1948. на 227.010 у 1961. години. Од средине шездесетих година српска популација на Косову и Метохији има тенденцију пада.

Пописом становништва из 1981. године евидентирано је 209.497 Срба, или за 8,2 одсто мање него 1971. године. То смањивање се наставило и осамдесетих година, па је попис из 1991. регистровао 195.300 Срба у јужној српској покрајини. Њихово учешће у структури становништва Косова и Метохије је тако у периоду од 1948. до 1991. смањено са 23,6 одсто на 9,9 одсто. (5) Кретање броја Црногораца у овом периоду (1948–1991) имало је исту тенденцију, те је смањен њихов број и учешће у структури укупног становништва. У 1948. на Косову и Метохији евидентирано је 28.050, а 1991. године 20.045 Црногораца.

Њихово учешће у структури становништва у истом раздобљу је смањено са 3,9 одсто на 1,0 одсто (6). Број припадника преостале две значајније националне групе на Косову – Муслимана и Рома – варирао је од пописа до пописа. Генерално гледајући, њихов број и учешће у структури становништва у периоду од 1948–1991. знатно се повећао. Код Рома је повећање износило 381 одсто (са 11.230 у 1948. на 42.806 у 1991. години), док је учешће у укупној популацији порасло са 1,5 одсто на 2,2 одсто. Повећање муслиманске популације било је још веће. Њихов број је 1991. године (57.408) био за 593 одсто већи него 1948. године (9.679). Учешће Муслимана у структури становништва је порасло са 1,3 одсто на 2,9 одсто.

Који су узроци овим бурним променама у структури становништва Косова и Метохије, а пре свега главном феномену – албанском популационом буму?

Разлози смањења броја Срба и Црногораца

Када су Срби и Црногорци у питању, разлоге смањивања њиховог броја и учешћа у структури становништва Косова и Метохије треба тражити, пре свега, у њиховом исељавању на територију тзв. уже Србије. Њихове миграције су биле присутне током читавог послератног периода, али су нарочито добиле на интензитету од средине шездесетих година (7). Само у периоду од 1971. до 1981. године са Косова и Метохије се на подручје тзв. уже Србије иселио 37.631 Србин и 5.280 Црногораца, што је представљало 16,5 одсто српске и 10,7 одсто црногорске популације на Косову (8). Разлога за ова исељавања је више, треба их преваходно тражити у општој атмосфери и политичко-правном положају Косова и Метохије након Другог светског рата (привредна и културна заосталост, непотизам, дискриминација, процес осамостаљивања покрајине у односу на Републику Србију итд.). С временом су се Срби и Црногорци све више, најпре бројчано, а онда и политички, почели осећати мањином. Иако је Косово и Метохија формалноправно било део Републике Србије, Срби и Црногорци су га све мање сматрали делом своје матичне територије. Пад потпредседника југословенске

федерације и њеног "првог полицајца", Александра Ранковића (1966), проширивање аутономних права покрајине Косово (заправо фактичко изравнавање статуса покрајине са статусом републике) и генерално потенцирање позитивне дискриминације Албанаца само су овај процес убрзали. У исто време српско-албанске односе на Косову и Метохији притискала је хипотека сукоба и "нерешених рачуна из прошлости". Резултат тога били су мањи или већи, скривени или отворени конфликти Срба и Албанаца на појединачном и групном плану. Природа комунистичког режима (примат волунтаризма над правом) ову ситуацију чинила је још тежом. На исељавање Срба и Црногораца са Косова и Метохије деловала је и привлачна снага Србије. Привлачни фактори били су етничке (живот са сународницима), политичке (равноправност свих чланова заједнице и одсуство дискриминације) и економске природе (већи стандард и могућност запошљавања, јефтиније обрадиво земљиште и плацеви за изградњу кућа).

Кретања осталих неалбанаца

Разлоге смањивања броја Турака треба тражити у њиховом исељавању у Турску и у асимилацији од стране Албанаца и Муслимана. Исељавања у Турску, после Другог светског рата, почињу 1953. године, да би крајем те деценије достигла свој врхунац. Она трају и после, али су мањег интензитета. Како је постојећим југословенским прописима само Турцима било дозвољено исељавање у Турску, то се и један број Албанаца и Муслимана, заинтересованих за исељење, почео изјашњавати као Турци (9).

Муслимани и Роми су се у периоду након Другог светског рата показали врло непостојаним у свом националном опредељењу. Узроке ове нестабилности треба тражити како у неиздиференцираној националној свести, мимикрији и асимилацији, тако и у класификационим одредбама југословенских пописа становништва (10). Културно и религијски, Муслимани и Роми су на Косову и Метохији блиски са Албанцима, па су мимикрија и асимилација биле честе. Претапање је било тим лакше што ниједна од ове две етничке групе дуго времена није имала јасан етнички идентитет. До целовитијег уобличавања њиховог осећања припадности посебној групи дошло је тек седамдесетих година прошлог века, и то пре свега захваљујући напору комунистичког режима да их национално еманципује.

Популациони бум косовско-метохијских Албанаца

Повећање броја Албанаца је, као што смо претходно поменули, од шездесетих година прошлог века имало све карактеристике популационог бума. Шта је условило овако рапидан скок броја косовско-метохијских Албанаца?

Узроци овог феномена налазе се у демографским процесима унутар

ТАБЕЛА БР. 3. Број живорођених, умрлих и умрле одојчади на Косову и Метохији у периоду од 1955. до 1980. године

Година	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Живорођени	36.74	41.63	43.57	44.5	49.31	53.15
Живорођени на 1.000 становника	43,6	44,1	40,5	36,5	35,1	34,2
Умрли	15.29	13.37	11.77	10.83	10.02	8.909
Умрли на 1.000 становника	18,2	14,2	10,9	8,9	7,1	5,7
Умрла одојчад	6.025	5.518	5.341	4.286	3.961	3.069
Умрла одојчад на 1.000 становника	164,0	132,5	122,6	96,3	80,3	57,7

албанске популације на Косову и Метохији – продужење животног века, пад стопе смртности одраслих и одојчади уз стагнацију стопе рађања. Статистичка грађа даје пуну потврду овој тези.

Упореди ли се подаци о броју живорођених са бројем умрлих, јасно се уочава да се процес наглог пада морталитета уз стагнацију и благи

пораст наталитета временски поклапа са процесом албанског популационог бума на Косову и Метохији. У периоду од 1955. до 1980. године стопа смртности је код косовско-метохијске популације пала са 18,2 на 5,7 (особа на 1.000 становника), док се у исто време наталитет смањило са 43,6 на 34,2. У овом периоду је смањен и број умрле одојчади са 164,0 (на 1.000 рођених) у 1955. на 57,7 у 1980. години (види табелу бр. 3) (11).

Извор *Југославија 1918-1988, Статистички годишњак*, Београд 1989, стр. 42-43;

Табела бр. 3. Број живорођених, умрлих и умрле одојчади на Косову и Метохији у периоду од 1955. до 1980. године

Прелазак са традиционалног „неконтролисано“ на модерни „контролисани“ тип репродукције становништва је у демографији добро познат и најчешће се назива демографски преокрет. Он није никаква специфичност косовско-метохијских Албанаца, већ је, почев од 18. века, уочен код многих народа. Како је опадање наталитета ишло скупа са економским развојем, неки аутори су поменути феномен повезивали са индустријализацијом и урбанизацијом поменутих земаља (12). Попрешно би било закључити да се ради о аутоматизму ове две појаве. "Индустријализација и урбанизација су превише сложени процеси да би се могао утврдити и прецизно мерити њихов непосредни утицај на породичне промене. Тај утицај се не може лако доказати јер постоје и унутрашњи извори породичних промена." (13)

Између опадања морталитета и опадања наталитета увек се јавља један временски размак, односно време потребно да се пораст материјалног и друштвеног стандарда, који директно снижава смртност, пренесе и на рађање. Овај временски раскорак се јавља зато што је сплет условно-узрочних чинилаца код наталитета сложенији. Пошто се прво јавља опадање стопе смртности (свако жели да живи, али не жели свако и да рађа), настаје извесан прелазни период пораста становништва који се назива демографска транзиција. Уочено је да у току овог периода становништво расте много брже него иначе, а када ће и у којој мери наталитет почети да пада, зависи од конкретних етно-културних, социо-психолошких и индивидуално-психолошких чинилаца.

У конкретном случају нас је интересовало неколико питања: како је изгледао овај феномен када је у питању албанска популација на Косову и Метохији, зашто период демографске транзиције траје толико дуго и како се догодило да пораст броја Албанаца добије све карактеристике популационог бума? Одговор је у политици југословенских власти и особеностима албанске популације на поменутих просторима.

Модернизацијски процеси на Косову и Метохији након Другог светског рата

Сходно својим идеолошким постулатима, уз које је упоредо ишло и настојање да се са Косова и Метохије скине хипотека привредне заосталости, сиромаштва, неписмености и „великосрпске хегемоније“, комунистички режим је улагао велике напоре и средства у индустријализацију, урбанизацију, подизање животног стандарда, образовног нивоа и здравствене заштите становништва. Ти напори су дали и одговарајуће резултате. На Косову и Метохији је створена мрежа предшколских установа, основних и средњих школа, којом је обухваћен велики део предшколске и школске популације. Број основних школа је 1980. године био за 247 одсто већи у односу на 1939. годину (пораст са 258 на 895). Ученичка популација је у истом периоду порасла за 771 одсто

(1939. године била су 35.992 ученика, а 1980. 313.558) (14). Развој средњег школства био је још динамичнији. Број средњих школа се од 1939. до 1980. повећао за 646 одсто (са 13 на 97). Истовремено је број ученика порастао за 1077 одсто (са 6.846 на 80.591). У Приштини је 1970. године отворен универзитет, а у другим косовско-метохијским

градovima (Пећ, Косовска Митровица и Призрен) више школе и факултети. И док пре Другог светског рата на Косову и Метохији није било високошколских установа, 1980. их је било 17.

У послератном периоду на Косову и Метохији је доста учињено и по питању здравствене заштите. Отворена су нова породилишта, амбуланте, клинике и болнице. Достигнућа медицинске науке (вакцине, антибиотици, инсектициди итд.) почела су масовно да се примењују, а спектар здравствених услуга постао је далеко шири. Искористене су и неке, на овом подручју традиционалне, тешке болести (туберкулоза, велики кашаљ, дифтерија итд.), које су вековима спречавале бржи развој становништва (15). О развоју здравства у покрајини најбоље сведочи податак да је 1950. године на једног лекара просечно долазило 18.190 становника, а 30 година касније, 1980. године, 3.112. Здравствена превентива и просвећивање имали су стални карактер. Посебна пажња је придавана здравственој заштити деце (16).

Тих година на Косову и Метохију су се сливала значајна средства из буџета Федерације (скоро 3 одсто укупног друштвеног производа Југославије издвајало се у савезни фонд за неразвијене, а јужна српска покрајина је добијала највећи део тих средстава – у просеку 43 одсто целокупне суме), што је за последицу имало и пораст животног стандарда (17). Боља исхрана, квалитетнији и пространији станови, веће могућности за одржавање личне хигијене итд. значајно су утицали на продужавање животног века и смањење стопе смртности.

Резултат свих ових напора био је, напред поменути, пад смртности (одојчади и одраслих) и пораст броја новорођених. Нажалост, ови напори за побољшање здравствене и социјалне заштите, просвете и урбанизације нису праћени делотворном политиком економског развоја. Иако су у привредно подизање Косова и Метохије улагана значајна материјална средства и чак на нивоу Федерације основан фонд за развој неразвијених, ови напори нису дали одговарајуће резултате. Створена структура привреде у покрајини није била у стању да прихвати вишкове радне снаге. Уместо да главни акценат економског развоја буде стављен на радно-интензивне инвестиције које би отвориле већи број радних места, примат је даван капитално-интензивним инвестицијама (термоелектране, рудници итд.) које су ангажовале велика материјална средства, а давале релативно мало нових радних места.

Привреда тако није била у стању да прихвати ни вишкове мушке, а камоли женске радне снаге. На тај начин није створена материјална основа за еманципацију албанске жене. Она је, чврсто везана патријархалним стегама, остајала код куће и рађала да би се затим оно што је било последица почело јављати као узрок. Брз раст и млада структура становништва почели су значајно да успоравају економски, социјални и сваки други развој.

Та погрешна развојна политика није, међутим, била инспирисана никаквим антиалбанским мотивима, односно тежњом да се како то један аутор вели:

„...питање Албанаца докрајчи, углавном, исељавањем у феудална подручја Турске, понајвише у пустаре Анадолије.“ (18) Циљ те политике био је да се, са становишта целине (Југославије), искористе све компаративне предности појединих региона. На тај начин је требало да се постигне двострука корист – економски напредак и, услед повећане међузависности, чвршћа интеграција земље.

Овај непотпуни облик модернизације свакако не даје пун одговор о узрацима популационог бума Албанаца у јужној српској покрајини. Економски чинилац јесте битан, али не увек и пресудан. Ништа неће учинити ни економија ни животни стандард ако им се супротстави човек са својим хтењима и одлукама и обрнуто.“ (19) Познати су примери да одређене популације и без процеса модернизације (урбанизације, индустријализације, подизања стандарда и образовног нивоа итд.) смањују natalitet, односно планирају породицу. У нашим крајевима типичан пример су српска и влашка популација у источној Србији. Услов смањивању nataliteta је познавање, макар и примитивних, метода ограничавања рађања, као и да неки специфични фактори делују у том

смеру (верске и етничке вредности, тежња да се очува и повећа економска сигурност итд.) (20).

Код албанске популације на Косову и Метохији било је другачије. Смањивању nataliteta опирала су етичка и религијска схватања и норме. На путу планирања породице стајао је постојећи морал, незнање и предрасуде, добрим делом кодификоване и у главном акту традиционалног албанског права – Канону Леке Дукађинија.

Однос ислама према контроли рађања

Муслиманска доктрина (под којом се овде подразумевају ставови заступљени у књигама верских писаца и традицији) нема апсолутно негативан став према контроли рађања. Познати су ставови које износе неки теолози (на пример верски цењени средњовековни теолог Ал Рхазали), који дозвољавају контролу рађања под извесним условима. У вези са тим, може се навести закључак Муфтије од Египта (врло јасан, али и врло ауторитативан) који каже: „Мужу и жени је дозвољено да, уз обострану сагласност, примене све мере у погледу уласка семена у утерус, а са циљем спречавања зачећа.“ (21) Муслиманска доктрина, са друге стране, строго забрањује абортус, потпуно стерилизацију и контролу рађања уколико се њој противи један од супружника.

Ови елементи муслиманске доктрине утицали су и утичу на институцију брака, ставове према сексуалним односима и положај жене, што је све имало и има за резултат већи natalitet муслимана у односу на припаднике других верских заједница. Међутим, ово нису једини фактори који се противе ограничавању рађања међу муслиманима. На њихов natalitet утицали су и утичу „одсуство аскетизма и целибата, рано ступање у брак, релативно брзо поновно налажење партнера код лица која су изгубила брачног друга или су разведена, висок проценат жена репродуктивног доба у брачној заједници (на основу статистичких података може се тврдити да 70 до 80 одсто жена старих од 15 до 44 године налази у брачној заједници), висок проценат аналфабетизма, готово потпуно одсуство хотимичне контроле рађања и друго (22).“ Овоме треба додати још и то да муслимански обичаји не захтевају продужену апстиненцију после порођаја, а разводи брака и враћање жене у кућу родитеља су ретка појава. Насупрот уобичајеним мишљењима, институција полигамије нема већег утицаја на natalitet муслимана. Број полигамијских бракова је код већине муслиманских народа у опадању, а негде они никада и нису били широка појава.

Исламске верске институције и њихове верске и конфесионалне норме, као и учења, допринели су формирању одређених схватања, обичаја и навика косовско-метохијских Албанаца.

Традиционални однос Албанаца према контроли рађања

Традиционално албанско друштво не познаје готово никако ограничавање рађања. Испитујући однос Албанаца према контроли рађања, један аутор је, непосредно пред Други светски рат, записао: „Абортуси се уопште не врше. То се сматра за велики грех. Јавност осуђује абортус. Запрека за свако превентивно ограничавање најчешће је у отпору мужа који на тај начин жели да жену привеже уз кућу и учини је верном. Често је и непознавање средстава, а и стид да се за њих распита. Овде није било абортуса... Неколико жена је умрло, а није хтело да абортира.“ (23)

Однос Албанаца према контроли рађања се након Другог светског рата споро мењао. Истраживање које је 1970. године спровео Центар за демографска истраживања о фертилитету и планирању породице у СР Србији показало је да међу косовско-метохијским Албанцима и даље преовладавају традиционални погледи на контролу рађања (24). Резултати истраживања говоре да албанска жена има негативан однос према планирању породице. На питање „Ако не желите више деце, а затрудните, да ли ће те родити“ само је 16,3 одсто жена одговорило да би абортирало. Увођењу абортуса се истовремено противило чак 44,3 одсто жена, док 26 одсто уопште није чуло за њега (25). У великом броју случајева испитанице су негативан став према ограничавању рађања правдале религијским мотивима, што је јасан доказ о утицају религије (ислама) на свакодневни живот Албанаца. Истраживање је показало да

код Албанаца готово не постоји разлика у natalitetу између становника села и града, што није забележено ни за једну другу популацију са подручја бивше Југославије (26). Велику препреку ограничавању рађања косовско-метохијских Албанаца представљало је и незнање. Готово 50 одсто испитаница је изјавило да није чуло или не зна ништа о контрацепцији. Број жена које су изјавиле да не знају да се сачувају од трудноће је још већи – чак 60,8 одсто (27). Овоме треба још додати да је узорак популације обухваћен овим истраживањем био репрезентативан, што значи да је њиме било обухваћено и око 25 одсто Срба и Црногораца. Ако се зна да су ове две популације у односу на Албанце имале сразмерно већи проценат градског становништва, већи број писмених, као и да су имале позитивнији однос према контроли рађања, може се претпоставити да је ситуација, што се контроле рађања косовских Албанаца тиче, била још неповољнија (28).

Тај ограничавајући оквир, оличен у споју предрасуда, незнања и вере, извирао је и био део патријархалног система у коме косовско-метохијски Албанци највећим делом живе до данашњих дана. Основу тог система чини велика породица (задруга) са оцем на челу и у њеном оквиру се одвија готово целокупни живот. У њој се производи, троши, рађа, умире, васпитава. Задругу чини више генерација које имају заједничког претка, најчешће је то више синова једног оца. Они заједнички обрађују земљу, одевају се, хране се из заједничких залиха и заједнички располажу оствареним вишком производа. На челу задруге налази се домаћин – најчешће најстарији мушкарац. Он представља заједницу у односима са околином, води благајну и стара се да послони иду како треба. Унутар породице постоји строга хијерархија у којој се признаје примат старијих над млађима и мушкараца над женама. Важност старешинства се, како вели Вера Ерлих, одражава и у језику: „старији“ у породици значи, као и у администрацији, виши по положају (29).

Оно што је специфичност албанске породице у односу на сличне заједнице на Балкану јесте строга одвојеност мушкараца и жена. Упоредо са одвојеношћу иде и строга потчињеност жене. Ниједну кључну одлуку у свом животу жена не доноси сама. Она не одлучује о ступању у брак, не бира партнера и не одлучује о броју деце. Тај елемент породичног живота Албанаца је произашао из стоја патријархалне строгости и верских (исламских) захтева. (30) Колико је овај елемент традиционалног живота код Албанаца на Косову и Метохији још присутан, може се видети из података о запослености из 1980. Те године је само 5 одсто Албанки старијих од 15 година било запослено. У исто време запосленост Српкиња била је 20,7 одсто, Црногорки 24,7 одсто, а Муслиманки 17,8 одсто. Како су Албанке старије од 15 година чиниле 73 одсто женске популације на Косову и Метохији, а само 5 одсто њих је било запослено, то је јасно да о њиховој самосталности није могло бити ни говора. (31)

Ситуација је била слична и по питању писмености косовско-метохијских жена:

„У оквиру укупне женске популације Косова са 15 и више година, Албанке чине 79,7 одсто неписмених жена, Српкиње 11 одсто, Црногорке 10 одсто, исто колико и Муслиманке.“ (32) Када је стварна писменост у питању, ситуација је, вероватно, била још неповољнија, с обзиром на то да су ово подаци о формалној писмености.

Деца као богатство

Када је natalitet у питању, треба рећи да је једна од главних вредности традиционалног албанског друштва на Косову и Метохији схватање да деца (бројна) представљају једно од највећих богатстава. „Деца нису пожељна само под извесним условима, него увек и по сваку цену. Нема ништа релативно у тој тежњи, него у њој има неки апсолутни, готово религијски елемент.“ (33) Припадници патријархалне породице знају само за један извор богатства – плодност. Од жене, као и од земље, они очекују плод. Што је плод обимнији, то је боље. Овакво схватање има дубоког корена у свакодневном животу ових људи. Живот у малим аутархичним заједницама са натуралном привредом наметнуо је потребу за већим бројем радника. Технике обраде земљишта биле су примитивне (рало и волови) и тражиле су доста „живог рада“. За

породицу је сваки члан био вредан и за њега је увек било места. Он је чобанин, ратар, занатлија... обичај је да се за свако ново дете каже: „Наћи ће се и за њега хлеба“. Бројна деца су за родитеље и старије уопште пут за смањивање физичких напора, као и сигурност у старости. За децу, снахе и унуке говори се да су „замена“, „десна рука“, „крила“ итд. Мноштво деце је патријархалној породици основа угледа и моћи старијих. „Поштовање и уваженост теку углавном из једног извора: бити старији и преузимати бригу за младе.“ (34) Да би постали пуноправни чланови породичне заједнице, њени припадници сва своја стремљења усмеравају ка деци. Важно је имати пород и подићи га. Ниједна цена при томе није велика, ниједна препрека непрестива. „Физички напор порода и васпитања нема важности у околини где се телесни напор сам по себи подразумева и где само снажни људи преживљавају прве године живота. Материјално збрињавање није проблем за средину где се у кући све производи и где деца рано испомажу...“ (35) Осећај солидарности међу члановима заједнице је велик, чак и када је појединац физички одвојен од ње.

Овоме треба још то да је све до краја деведесетих година прошлог века највећи број Албанаца живео на селу и од пољопривреде. Како југословенска држава, све до свог нестанка, није на ваљани начин решила питање социјалног и пензионог осигурања пољопривредника, то је породица била и главна социјална институција. Она је осигуравала у случају болести, неспособности за рад, инвалидности и старости. Већи број деце значио је за родитеље и већу сигурност. Планирање породице и ограничавање рађања било је тако у супротности са вредносним системом и животним условима косовско-метохијских Албанаца.

Природа и политика комунистичког режима као чинилац очувања традиционалног друштва на Косову и Метохији

Природа и политика комунистичког режима је такође била један од важних чинилаца очувања традиционалног друштва на Косову и Метохији. Успостављање колективистичког поретка имало је за последицу радикално ограничавање, а у извесним периодима и потпуно укидање тржишта и приватне иницијативе. То је зауставило продор индивидуализма и ануларало и нека његова ранија, доста скромна, достигнућа. Тиме је практично заустављен и одложен процес трансформације традиционалних у грађанске структуре. Овоме треба додати да су комунисти нестабилну политичку ситуацију на Косову и Метохији након Другог светског рата успели да смире уз велике напоре и жртве (гушење албанских побуна) (36).

Ослонац режима међу албанским становништвом је био доста слаб, па је режим на све начине настојао да добије ширу подршку. Албанце је требало придобити из стољнополитичких (присни односи и перспектива уједињења са НР Албанијом у првим поратним годинама), практичних (стабилизација ситуације) и идеолошких разлога (решавање албанског питања у духу „пролетерског интернационализма“ и скидање хипотеке „великосрпске хегемоније“). Да би то остварили, комунисти су били приморани на сарадњу са албанским племенским врховима. Увлачећи племенске поглаваре и угледнике у власт и дајући им привилегије, режим је добио чвршћи ослонац, али је у условима система у коме је волунтаризам био примаран, то такође утицало и на конзервирање постојећег стања. Продор индивидуализма је заустављен, а патријархалне структуре су само превођене у идеолошке оквире.

Не водећи превише рачуна о специфичностима појединих региона, југословенски комунистички врх је прописивао једнообразне шеме и моделе организације друштва за све делове земље. Најпре су стваране институције, па се тек потом размисљало о њиховом попуњавању. Како је одговарајућих кадрова било мало, а задовољавање форме било примарно, установе су попуњаване неодговарајућим и некомпетентним кадрovima. Често су то били људи уских видика са ниским и сумњивим образовањем. Највећи део припадника ове елите био је дубоко прожет духом свог патријархалног окружења, а комунистичка идеологија је таква уверења само учвршћивала. Разбијање старих навика, морала и уклањање незнања се са таквим људима одвијало споро. Стари поредак се тешко предавао.

Сва настојања да се, зарад решавања социјалних, економских и политичких проблема, ограничи рађање код косовско-метохијских Албанаца (контрацепцијом, абортусима, стерилизацијом итд.) наилазила су на непремостиви зид конзервативизма, и то како код "обичног" света, тако и код интелектуалаца и припадника политичког естаблишмента. Планирање породице међу косовским Албанцима до данашњег дана није прихваћено као стил живота и став према репродукцији становништва.

Фусноте:

1. Први југословенски попис становништва након Другог светског рата обављен је 1948. године. Након тога пописи су обављени још и 1953, 1961, 1971, 1981. и 1991. године. Последњи попис становништва, спроведен марта 1991. године, албанска национална мањина на Косову и Метохији је бојкотовала, те ће се у овом чланку за Албанце за ту годину користити процена Савезног завода за статистику, урађена на основу података о природном прираштају и миграцијама у периоду 1981–1991.

2. *Југославија 1918–1988, Статистички годишњак*, Београд 1989, стр. 42–43;

Статистички годишњак Југославије за 1992. годину, Београд 1992, стр. 62–63.

3. Приликом последњег пописа становништва Краљевине Југославије, 1931. године, на територији данашњег Косова и Метохије је 29.000 грађана који су изјавили да за свој матерњи језик сматрају турски. Седамнаест година касније, приликом првог пописа становништва Југославије након Другог светског рата, на Косову и Метохији је евидентирано само 1.315 грађана који су припадају турској националној мањини. То практично значи, ако се рачунају демографска кретања пред, за и након Другог светског рата, мањак од око 26.000 становника турске националности. Пет година касније на Косову и Метохији је евидентирано 34.583 становника турске националности.

4. *Југославија 1918–1988, Статистички годишњак*, Београд 1989, стр. 48.

5. *Ибид.*, стр. 48.

6. *Ибид.*, стр. 48.

7. У периоду између два светска рата на Косову и Метохији је насељено око 60.000 колониста. Највећим делом су то били Срби и Црногорци, али је било и Хрвата, Словенаца и других. У току Другог светског рата сви ови колонисти, као и део Срба староседелаца, протерани су са Косова и Метохије. Сматра се да је овим егзодусом било обухваћено између 70.000 и 100.000 становника данашње јужне српске покрајине. Југословенске власти су након Другог светског рата забраниле повратак делу ових изгнаника. О овоме види чланак Димитрија Богдановића "Косово в лучи згодивине албанско-југословенских односов", објављен у зборнику *Албанци*, Цанкарјева заложба, Љубљана 1984, стр. 83–104.

8. Петровић, Ружа, *Миграције у Југославији и етнички аспект*, Истраживачко-издавачки центар ССО Србије, Београд 1987.

9. Овове у прилог говори и чињеница да је приликом пописа становништва 1961. године више од половине декларисаних Турака навело да за свој матерњи језик сматра српскохрватски.

10. Муслимани су на пописима становништва друге Југославије различито исказивани: 1948. као "неопредељени Муслимани", 1953. као "неопредељени Југословени", 1961. године као "Муслимани (етничка припадност)", 1971. године као "Муслимани у смислу народности", а 1981. и 1991. године као Муслимани.

11. *Југославија 1918–1988, Статистички годишњак*, Савезни завод за статистику, Београд 1989, стр. 42–43.

12. *Вишејезични демографски речник*, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд 1971, стр. 80.

13. Марјановић, Милош, "Модернизација и сеоска породица", *Зборник Матице српске за друштвене науке*, бр. 86–87, Нови Сад 1989, стр. 110.

14. *Вишејезични демографски речник*, Институт друштвених наука, Центар за демографска истраживања, Београд 1971, стр. 357–361.

15. *Статистички годишњак Краљевине Југославије за 1939. годину*, Општа државна статистика, Београд 1940.

16. *Југославија 1918–1988, Статистички годишњак*, Савезни завод за статистику, Београд 1989, стр. 409–412.

17. *Статистички календар Југославије – 1980*, Савезни завод за статистику, Београд 1980, стр. 62–65.

18. Ислами, Хивзи, *Косово–Србија–Југославија*, КРТ, Љубљана 1989, стр. 39.

19. Петровић, Ружа, Благојевић, Марина, *Сеобе Срба и Црногораца са Косова и Метохије*, САНУ, Београд 1989, стр. 188.

20. Брезник, Душан, *Демографија, анализа, методи и модели*, Научна књига, Београд 1988, стр. 211.

21. Сентић, Милица и Брезник, Душан, *Демографске карактеристике етничких, религиозних и расних група*, *Становништво*, бр. 3–4, Београд 1968, стр. 162.

22. *Ибид.*, стр. 170.

23. Ерлицх, Вера, *Породица у трансформацији*, Напријед, Загреб 1964., стр. 249.

24. Брезник, Душан, *Демографија, анализа, методи и модели*, Научна књига, Београд 1988, стр. 212.

25. *Ибид.*, стр. 214.

26. *Ибид.*, стр. 216.

27. *Ибид.*, стр. 215.

28. Срби и Црногорци су након Другог светског рата били две најурбанизоване популације на Косову и Метохији. Године 1961. од укупног броја Црногораца у градовима је живело 36,3 одсто, а Срба 20,3 одсто. Двадесет година касније (1981) у градовима је живело 70,0 одсто Црногораца и 38,1 одсто Срба. Албанци су, са друге стране, били популација која има најнижи степен урбаног становништва на Косову и Метохији. Године 1961. само 16,7 одсто њих је живело у градовима, а 1981. године 28,9 одсто.

29. Ерлицх, Вера, *Породица у трансформацији*, Напријед, Загреб 1964, стр. 31.

30. *Ибид.* стр. 427.

31. Пушка, Аслан, "Фактори наталитета и њихова квантификација", зборник *Проблеми политике обнављања становништва у Србији*, САНУ, Београд 1989, стр. 261.

32. *Ибид.*, стр. 262.

33. *Ибид.*, стр. 243.

34. *Ибид.*, стр. 243.

35. *Ибид.*, стр. 243.

36. *Историја Савеза комуниста југославије*, Београд 1985, стр. 305.

ОТЦЕПЉЕЊЕ КОСОВА - ПРВИ ОДЈЕЦИ У БИХ

Иако се данима пре знало, па и очекивало да 17. фебруара косовски Албанци објављују отцепљења Косова, тај чин је, ипак, добро раздрмао све у Босни и Херцеговини, а у Републици Српској посебно. И реакције су, је ли, биле сасвим очекиване: бошњачки политичари потрудили су се да у првим данима након 17/2 што мање иритирају Србе, Срби су себи дали одушка нашироко активирајући могућност отцепљења РС у блиској будућности - а по могућству што пре, а странци на привременом раду у БиХ обилато су се трудили да прикажу да никаквог разлога за узбуну нема и да ће се Срби «истутњати» за неколико дана. Но, сва је прилика да у БиХ много шта више неће бити исто као пре тог 17. фебруара.

Старе приказе и нове генерације

Бошњачки и хрватски политичари трудили су се да у својим првим изјавама не иритирају додатно Србе, шта више било је ту и ненаданог «разумевања», попут поруке председавајућег Председништва БиХ Жељка Комшића - оног истог што је ономад тако «дипломатски» претио Војиславу Коштуници да ће «добити по прстима и по носу», а за Тадића га «није било брига» - да «не треба бити злурад, не треба ликовати и радовати се томе и не треба то гледати као неку заслужену казну Србији». Све то, дакако, Комшић није поручивао зарад солидарности са Србима или узимајући у обзир аргументе Србије, већ једино зато што отцепљење Косова види као «резултат и одраз политичких процеса, односно резултат стања и реалитета у том подручју». Комшић је, наравно, само један у низу оваквих «реалиста» у Сарајеву, који - ма колико им то изгледа немогуће - ипак потајно страхују да би превише раздражени Срби у РС могли да изненаде и сами себе и напречац прогласе неку врсту самосталности.

А тог 17. фебруара Србе у РС озбиљно је разљутило јавни ТВ сервис БиХ под називом БХТ тиме што је директно преносио седницу на којој су косовски Албанци прогласили отцепљење Космета од Србије. И раније је БХТ често знала да колективно наљути Србе својим «објективним» извештавањем, али овога пута Срби су то доживели као «гурање прста у око». Тим пре што ни образложење БХТ-а да је проглашење отцепљења Косова «један од веома значајних догађаја за садашњост и будућност региона» није било превише убедљиво, имајући у виду да потребу за директним преносом косовске скупштине није имао ниједан други сервис у региону. Уосталом, већина Срба од оснивања не доживљавају БХТ као и свој јавни сервис, иако су принуђени да га плаћају, упркос томе што им се, рецимо, са ове јавне ТВ станице упорно обраћају чак не ни као грађанима БиХ, већ искључиво као «Босанцима и Херцеговцима». А није далеко било ни кад су на БХТ-у на дан сахране председника РС Милана Јелића емитовали читаве забавне и музичке емисије, за разлику од сахране бошњачког вође Алије Изетбеговића која је преносена у целости, а програм тог дана био прилагођен онима који су били ожалостњени. Тако да се може рећи да су двоструки стандарди јавног ТВ сервиса БиХ просто кулминирали директним преносом Тачијеве и Сејдиуове свечане објаве отцепљења од Србије.

Како, на срећу, Срби у РС имају и своје медије, имали су више простора да чују и другачије аргументе од Тачијевих и Сејдиуових, а и од свих осталих који ће се потом ређати. Но, пониженима и увређенима - ништа мање осетљивима на Тачи-Сејдиуов «свечани чин» од својих сународника у Србији - нико у првим данима није излазио у сусрет да јавно искажу своје незадовољство: ни власти, ни опозиција, па чак скоро ниједна национална организација није их позвала на мирне

демонстрације у првим данима након 17/2. Шта више, највећи Српски покрет невладиних асоцијација (СПОНА) позвао је да се тог дана уопште не излази на улице, организујући мирне демонстрације тек десетак дана касније. У међувремену, челници СПОНЕ оглашавали су се изјавама и саопштењима у којима су наглашавали како ће тобоже тражити од Народне скупштине РС да распише референдум о отцепљењу РС од БиХ. Та саопштења, наравно, нису ни била прави начин за каналисање српског незадовољства, јер ни сами челници, како се испоставило, нису веровали у своје захтеве.

Онда се, међутим, испоставило да је младим људима најмање потребно за манифестовање јавног незадовољства отимањем Космета. Просто су ниоткуда ницале демонстрације студената, гимназијалаца и средњошколаца широм РС, од Новог Града до Требиња: демонстрације иза којих није стајала ниједна организација сем њихове сопствене и које су - с изузетком мањих инцидената у Бањалуци - протекле мирно и достојанственије него многи ранији протести. Студенти и средњошколци у РС били су у првим редовима ових јавних манифестација националне солидарности са сународницима на Космету и по први пут су, заправо, ти млади људи водили врло озбиљне протесте, а да нису ничијом руком вођени. Нису тражили ничију помоћ, нису позивали никога да их подржи, старији су им се прикључивали по сопственом осећају. Када се томе додају и сви они бројни мирни верујући људи на молебанима у црквама широм Републике Српске - онда је више него довољно да се може закључити да у РС стасава један нови покрет озбиљних људи који «тихом побуном» прилично јасно и гласно исказују своје националне и политичке ставове.

Уколико се тај неформални покрет не буде дао изманипулисати разноврсним политичким обећањима - каквих је у протеклих 16-17 година било превише на тако малом простору - те уколико између њих на врх не испливају они који свој патриотизам намеравају што пре да уновче и(гли) замене за добру каријеру у некој од политичких партија, онда бисмо релативно брзо могли да говоримо о рађању једне нове националне елите међу Србима у РС; елите која је спремна да упорно и устрајно ради на ономе чему, уосталом, ни не скрива да стреми: једној бољој и праведнијој Републици Српској која нема намеру да калкулити са својим опстанком и која ће, кад (пред)осети да је тај опстанак нагрижен, имати само једну понуду сажету на транспаренту који сада носи, а на којем пише «мењам Босну за Републику Српску». Реч је, треба напоменути, о младим људима у старосној доби од 15 до 25 година, који имају изузетно снажан осећај националне припадности: њихови очеви, браћа и рођаци били су учесници последњег рата у БиХ са снажним уверењем да се боре за самосталну Републику Српску. Без икаквог искуства живота у предратној БиХ, они су одгајани превасходно у духу оданости циљу за који су њихове породице поднеле велике жртве. Они су, у најкраћем, једна нова реалност на коју ће сви - ма шта о томе мислили - морати да рачунају у времену које долази.

Коме ће пресести «косовски преседан» ?

До тада, међутим, Србима у РС и БиХ преостаје да рачунају са вођама и политичарима какве имају, истим онима који су се два дана након 17/2 жестоко спорили о томе какву поруку треба да пошаље Народна скупштина РС након отцепљења Косова. Могао се комотно стећи утисак да је између водећег Додиковог СНСД-а и главног опозиционог ривала СДС-а избио спор о томе ко ће коме да «уваљи» референдум о самоопредељењу РС: СДС и малобројни радикали истicali су да је задатак власти да распише референдум, тим пре што је Додик годину уназад махао референдумском могућности кад год би му се за то указала прилика - заборављајући притом како су оптуживали Додика да им је он, у ствари, украо идеју коју су они патентирали. Но, сада ни «крадљивци патента», ни носиоци «ауторских права» нису имали смелости да своје идеје преточе у дело. Истина, главна препрека томе био је и остао став високог представника у БиХ Мирослава Лајчака да

би проглашење отцепљења РС представљало «антидејтонску активност» и, као такво, било кажњиво по Лајчаковим мерилима. Ипак, сва је срећа па да готово нико у РС од њих то није ни очекивао, имајући у виду да нису само највеће партије Срба у РС - већ и све остале - годинама користиле, по потреби мање или више, блажу или снажнију референдумску реторику како би, заправо, позивали на националну мобилизацију зарад партијских интереса. Изузимајући, дакако, ретке изузетке међу појединцима.

На крају је, ипак, у српској партократији превладао разум и српске партије су како-тако сложено изгласале парламентарну Резолуцију о непризнавању једнострано проглашене независности Косова. У Резолуцији је истакнуто да би «уколико већи број земаља чланица УН, пре свега ЕУ, призна независност Космета, био успостављен нов међународни принцип и пракса у признавању приоритетног права на самоопредељење до раздруживања». «У том случају, Народна скупштина РС сматра да има право да став о свом државноправном статусу утврди путем непосредног изјашњавања грађана на референдуму» - то је кључни став којим се, практично, повезује «косовски преседан» са статусом РС. Скупштина РС је, дакако, осудила Тачи-Сејдиуов «свечани чин», те обавезала српске представнике да не могу дати сагласност на признање отцепљења Космета и успостављање било каквих институционалних веза са «Републиком Косово», када за тим буду посегли бошњачки и хрватски политичари.

Бошњачки политичари и западни дипломатски представници су одмах реаговали, одбацујући било какву могућност да РС има право на референдум о свом правном статусу. Лајчак је «изразио забринутост, јер се уставна структура БиХ може мењати само у складу са процедуром предвиђеном Уставом БиХ», док је британски амбасадор Мејту Рајкрофт хитро «установио» како «Косово није преседан за било који део земље у свету», те да «у систему БиХ није могуће да један конститутивни народ прогласи независност». Бошњачки вођа Харис Силаџић је сасвим мирно закључио да Резолуција Народне скупштине РС «нема правни ефекат, јер је реч о питању које је искључиво у надлежности БиХ», те најавио да ће затражити да се о Резолуцији изјасни и Уставни суд БиХ.

Све је, дакле, испало како се могло и очекивати, с тим да је сада на неки начин формализовано да Срби више не крију да од 17/2 у обзир узимају «косовски преседан», а да их у томе спречава једино гола сила којом располажу високи представник у БиХ и западни дипломатски представници у Сарајеву, који се селективно позивају за Резолуцију 1244 о Космету (Рајкрофт) или, пак, на Дејтонски споразум, но најчешће у тренуцима када оцене да је угрожен територијални интегритет БиХ, а готово никако када је реч о статусу РС утврђеном тим истим споразумом.

«Косовски преседан» је, значи, већ одјекнуо у БиХ међу тамошњим Србима, али Бошњаци страхују да би у блиској будућности могао одјекнути и међу босанскохерцеговачким Хрватима. Иако хрватски политичари изјављују да не намеравају да се њиме користе, чак су и бошњачки либерали сумњичави: када, рецимо, српски члан Председништва БиХ Небојша Радмановић узгред помене опште познат податак да би се 80 одсто Хрвата у БиХ најрадије прикључили Хрватској - неки од најугледнијих бошњачких либерала одмах заврте сумњичаво главом, само зато што хрватски политичари не изађу у јавност да оповргну Радмановићеве наводе.

Страх од снажнијег одјека «косовског преседана» у БиХ захватио је у великој мери бошњачке политичаре, тако да се они још увек не усуђују ни да спекулишу о признању «Републике Косово». Шта више, када се упоредо прате изјаве Бошњака и Срба може се наићи и на гротескне ситуације: док вођа СДА Сулејман Тихић напомиње у неколико наврата да «БиХ треба последња да призна Косово, после Србије», високом функционеру СНСД-а и блиском Додиковом сараднику Рајку Васићу «омакне» се да никад не треба рећи никад. «РС неће дати сагласност за признање Косова. Не могу рећи неће дати никада. Па и француска и Немачка су вековима ратовале, па опет постале нуклеус данашње ЕУ»,

изјавио је Васић сарајевском «Ослобођењу» док су се његове партијске колеге и остатак српског дела парламента РС заклињали како «никада неће признати Косово».

Но, управо из ове Васићеве опсервације постаје јасно да ће се не само у српско-бошњачко-хрватском троуглу, већ и међу самим Србима, што шта још ломити на питању «европских интеграција» ако се признање независности Космета буде испостављало из Брисела као услов и за Босну и Херцеговину. То се, сасвим сигурно, неће догодити када БиХ ускоро буде понуђен Споразум о стабилизацији и придруживању, а када ће после - још није извесно. Вођа ХДЗ 1990 Божо Љубић (друге по снази хрватске партије у БиХ) поручио је да «када се усагласи јединствен став о признању Косова на разини ЕУ, онда ни БиХ не би требала допустити себи да се таквом ставу не прилагоди». Када се томе дода Љубићев став да «БиХ не може опстати ван ЕУ», онда је у српско-хрватско-бошњачког троуглу у БиХ тешко наслутити неки трећи пут којим БиХ може ићи осим следећа два: или у ЕУ по сваку цену или ка нестанку и подели.

Испада да ће тада - ако не пре - некеме у БиХ морати да преседне «косовски преседан». Хрватима ће, извесно је, најмање пресести: уколико пруже подршку опстанку «европске БиХ» заузврат ће добити више него што данас имају, а уколико дође до распада БиХ свој ће део - ма колики био - лако из БиХ изнети. Бошњаци, стешњени неки трећи пут намере да буду апсолутни владари БиХ и уступака на које ће бити принуђени ако желе наставак «европских интеграција», могли би да се нађу у ситуацији да одлучују између уступака на које не рачунају у односу на своје жеље и - могућности да остану на свом делу територије. Томе су се, међутим, до сада противили Американци тврдећи да би тај простор пре подсећао на балкански појас Газе него што би представљао секуларну муслиманску државу. У овој другој ситуацији и Србима би био «тарантован» излазак из БиХ, док би у случају опстанка пројекта «европске БиХ» Срби највероватније били жестоко притиснути и изнутра и из Брисела и Вашингтона да се више не опире «новој реалности» на Космету, с тим да није извесно ни колико би им самосталности остало нетакнуто унутар БиХ.

Стога није ни најмање чудно што су се у српским интелектуалним круговима у РС већ одмах после 17/2 појавиле идеје попут оне коју је 19. фебруара изнео Предраг Лазаревић, један од угледнијих српских интелектуалаца у Крајини. «РС није талац Косова, већ напротив, РС користи косовску тешку ситуацију за своје интересе. Срби на једној страни губе, а на другој добијају. Власти РС у овом тренутку би требало да сачине елаборат, а не резолуцију, у којем би навели да се Србима у БиХ оспорава оно што је у Дејтону постигнуто, да им то оспоравају и странци који помажу домаћим снагама, те да је више од педесет надлежности пренесено са РС на заједничке органе БиХ. Власти РС би требало такав елаборат, са захтевом за помоћ, да упуте Руској Федерацији, УН, Скупштини и свим чланицама Савета Европе. РС има шансу да оправда свој захтев за независношћу у смислу да јасно каже да ми у овом тренутку не желимо присаједињење са Србијом, већ једноставно да имамо исти статус као и Косово, односно да будемо независни», објашњава Лазаревић, одговарајући потврдно на питање зашто РС нема веће право на независност од косовских Албанаца.ж

Зарад одговора на ову и друге дилеме - на које се неће моћи још дуго чекати - биће нужно отворити озбиљну политичку расправу на релацији Бањалука - Београд. Имајући у виду да Русија има своје економске интересе и у Републици Српској - и тај утицај неће бити могуће игнорисати, поготово кроз 3-4 године - овај дијалог сасвим сигурно се неће моћи водити без утицаја Москве. Тим утицајем, међутим, неће се много окористити ни Србија ни РС уколико политичке елите с обе стране Дрине претходно не направе свеобухватан српско-српски споразум који би био одржив у годинама које долазе, а да га не поремете промене власти на једној или на другој страни. Уколико таквог споразума не буде, тешко је веровати да ће РС икада моћи да искористи било «косовски преседан», било право на самоопредељење.

Слободан Дурмановић

ЗАШТО СЕ СВЕ ОКРЕЋЕ НАГЛАВАЧКЕ

Сергеј Лавров је говорио на телевизији "Русија" за емисију "Вести недеље". Након уводних речи којима објашњава да је Вашингтон изненађен малим бројем земаља које су признале независност Косова, новинар Андреј Кондрашов питао је руског министра:

Сергеј Лавров, руски министар спољних послова

Шта даље, Сергеју Викторовичу? Имају ли противници независности Косова у рукама бар неке механизме којима могу да утичу на ситуацију?

- Наравно, то су механизми међународног права. Ми, као и много других држава, немамо никакве сумње у то да је једнострано проглашење независности Косова грубо нарушавање Устава. То је било јасно и на дискусијама које су одржане у Савету безбедности, током којих ватрене присталице једностране независности нису добиле подршку већине. То је било јасно и током дискусија које су иницирали Срби уз нашу активну подршку у ОЕБС-у, у сталном савету те организације, у Савету Европе. Мислим да не можемо да игноришемо изјаве утицајних личности, као што је председавајући Парламентарне ансамблеје Савета Европе, који је изјавио да је то незаконито, и да ће имати врло тешке последице. Ми активно подржавамо захтев Београда. Недопустиво је да се први пут у послератној историји, држава, чланица УН, подели упркос свим принципима, моралним начелима који су се до сада примењивали при регулисању територијалних конфликта. У врло тешким конфликтима који су трајали годинама у многим земљама, као, на пример, Етиопији и Индонезији, свет је уложио огромне напоре да нађе решење прихватљиво за све. При том су земље које су имале посебан утицај на Етиопију, и на Индонезију, активно тражиле параметре регулисања конфликта који би на крају крајева омогућили тим државама да пристану на независност територија које се налазе у њиховом саставу. *А шта се сада заправо догодило?*

- Сада смо кренули са истим таквим ставом. Хтели смо да постигнемо да сви имају утицај на учеснике конфликта, у овом случају на Београд и Приштину. Ми смо часно прошли свој део пута. Активно смо радили са Србима. И они су током преговора прошле године показали огромну флексибилност,

коју раније нису показивали. Али друга страна не само да није утицала на косовске Албанце да приђу преговорима флексибилно, него им је заправо говорила: не треба се ни о чему договарати, бићете независни, останите на тим позицијама. Ето у чему је, заправо, суштина. Не знам какви су прави мотиви САД и низа европских држава које су од почетка говориле о неприхватљивости било каквог решења које се не би завршило проглашењем независности, али је чињеница да је то Европи донело огромну напетост која се још није испољила до краја. Вихов став означава заоштравање сепаратизма на Балкану, и не само тамо. Реакцију у Босни, Шпанији, Белгији већ осећамо. Не треба заборавити ни Палестинце којима је за разлику од косовских Албанаца УН пре 60 година обећао независност. Сада неки палестински политичари говоре да је бескорисно продужавати преговоре с Израелом и да преговори никуда не воде. Шире се гласови да ће се трагом једностраног проглашења независности Косова управо тако поступити и с палестинском државом. Не сумњам да ће тада Палестина једнострано бити проглашена независном и да ће се наћи многи који ће желети да признају ту државу, тим пре што је то проглашено о оквиру ставова УН. Тада ће УН доћи у ситуацију у којој има две државе међу којима нема никаквог договора и сагласности како треба обезбедити безбедност у крајње нестабилном и потенцијално експлозивном региону света. О томе смо говорили свих ових година. Ипак, све то неки нису хтели да чују.

Исплада да је цео светски поредак окренут наглавачке? УН је био игнорисан, када су бомбардовали Југославију. Затим, када су бомбардовали Ирак. Сада се нарушавају резолуције Савета безбедности. Шта ће бити? На пример, Мекејн – један од кандидата за председника САД већ говори да УН треба заменити некаквом Лигом демократских земаља...

- То није нова идеја. Медлин Олбрајт је то већ предлагала. То би било нешто попут друштва демократије које се окултља повремено у неким земљама. То не смета раду УН. Главно је да се сачувају основе рада УН, основни принципи и Статут. То су пре свега једнакост суверених држава, заштита суверенитета и територијалне целовитости свих чланица УН, то је посебна одговорност Савета безбедности за питања мира и стабилности. Сви ти принципи били су грубо нарушени у случају Косова. Схватате, понекад долазите у ситуацију да земље које су игнорисале УН, резолуције Савета безбедности, које су самостално водиле Косово у независност мимо Савета, долазе у Савет са питањима која нису у његовој надлежности. Предлажу да се у Савету размотре питања људских права, која су у компетенцији других органа УН. Мислим да тако нећемо ништа урадити. Брине нас и како неке земље виде улогу Савета безбедности. Потајно се већ испољава идеја да неко не би имао ништа против да види на косовском примеру шта би било када би се центар за доношење решења пребацио на друго место. А то друго место назива се Северноатлантска алијанса. То је врло опасна игра. То је игра која неће довести само до раста сепаратизма него ће раздрмати темеље архитектуре безбедности у свету који ионако не пролази кроз најсрећнија времена, зато што су све структуре – и ОЕБС, и НАТО, и Европска унија и Договор о обичним наоружаним силама – створене у неко друго време, у време хладног рата. Треба превладати разлике у ставу према осигуравању безбедности у Европи, залагати се за осигуравање безбедности за све и то на основу поштовања принципа о недељивости безбедности, који значи да не можеш сам себе да заштитиш ако при том представљаш претњу за друге. Тај пример неће бити изолован случај. Услут, сигурно сада многи у вези с Косовом говоре и о Абхазији и Јужној Осетији. И у том конкретном случају Русија доследно и савесно испуњава обавезе

посредника, да подстакне стране, укључујући и Абхасце и Осетине. Тамо живи огроман број наших држављана, и зато је неопходно подстицати их на даље преговоре. И такав став даје резултате. У случају јужноосетинског и абхаског конфликта управо се Чинвали и Сухуми посредно труде да обнове процес преговора. Јужна Осетија је предложила план за регулисање ситуације који грузијска страна за сада одбија. У Сухумију постоји програм, и ми смо за то да се процес преговора обнови.

Јужна Осетија и Абхазија су се припремиле за обраћање УН и Русији с молбом да признају њихову независност, истичући при том, да имају много више основа од Косова?

- Јужна Осетија и Абхазија више од петнаест година постоје самостално, при том се ни једна ни друга република не одричу преговора; штавише, непрестано покрећу иницијативе. Председник Јужне Осетије Едуард Кокојти предложио је тростални план за регулисање конфликта и који ми подржавамо. Абхазија је предложила план под називом "Кључ за будућност". Неопходно је поставити и питање потписивања докумената о непримењивању силе за регулисање тих проблема. Већ више од две године предлаже се потписивање таквих докумената, али грузијско руководство непрестано то избегава. Сви који се сматрамо пријатељима Грузије, укључујући и наше западне партнере, треба да покажемо чврстину у овом питању и да настојимо на томе да ти документи буду потписани у најскорије време.

Какав ће став заузети Тбилиси у односу на проглашење независности Косова?

- Грузијско руководство за сада не жели да се изјашњава. С једне стране, они у томе виде преседан који не одговара њиховим интересима. С друге стране, не желе јавно да наступе противуречно својим западним партнерима. Али у овом случају неће моћи да седе на две столице: или сви наступамо против сепаратизма, или отварамо Пандорину кутију. Узред, говорећи о сепаратизму, враћајући се непосредно Косову, јако је тешко схватити логику оних који су активно подржали једнострано проглашење независности дајући као аргумент да "Албанци више не могу да живе заједно са Србима". Добро, хајде да узмемо ту логику за основу и погледамо на Косово. На Косову живе и Срби који по истој логици могу да кажу да ни они не могу да живе с Албанцима, па треба говорити о издвајању српских енклава. А сада мисија ЕУ која се парадоксално назива "мисијом власти права" а упућена је на Косово уз кршење међународног права, прилично агресивно изјављује да ће обезбеђивати целовитост Косова. Интересантна нека логика. Подрива се територијална целовитост једне државе да би се обезбедила целовитост незаконите творевине. озбиљно се расправља да се примени сила да би се задржали Срби који не желе да остану под влашћу Приштине у саставу једнострано проглашене државе. Контигент НАТО-а покушава да користи силу да затвори административну границу између северног Косова где су већина Срби и Србије. То ће довести само до још једног замрзнутог конфликта и далеко удаљити перспективу стабилизације Европе, а пре свега стабилизације Балкана. При том, ЕУ говори да ће на крају Србија и Косово, сада та два појма деле, постати чланови ЕУ, и кретање ка Европској заједници ће залечити све ране, затепнути ожигљке, и да ће све бити уреду. Испада да су они изабрали чисто лењински принцип: пре него што се ујединимо, треба да се расцепкамо. Па зашто све преврћемо наглавачке?

Сергеју Викторовичу, колико је реалан сценарио оружаног конфликта на територији Косова, у српским енклавама? Какав став ће морала да заузме Русија?

- Ми чинимо све да не дође до таквог сценарија. Уважавамо и високо оцењујемо став српског руководства. И председник и премијер су чврсто против оружаног сценарија и чине све да смире емоције у Београду и другим деловима Србије. Наравно, неприхватљиво је да млади бунтовници упадају на територију иностраних дипломатских представништава. Савет безбедности УН већ је осудио такве догађаје. Али, интересантно је да, када се у Савету безбедности разматрала та

ситуација, наше америчке колеге су настојале на томе да се тај акт осуди као грубо кршење међународног права. То нас враћа на двојне стандарде: међународни закони или постоје или не постоје. *Wix* не можемо по избору да примењујемо у циљу политичке целисходности. Зато ћемо, иступајући против било које врсте насиља, ипак тражити од наших партнера на Западу да буду доследни, и ако већ желе да се ослањају на међународно право, онда треба чинити све да се оно учврсти да би стубови на којима почива били јаки. А ако један од стубова уклоне, а ослоне се на остале, могла би да им се сруши цела конструкција.

Љубинка Милинчић, НИИ

ЕВРОПА СЕ СКРИВА ИЗА НЕПОПУЛАРНОСТИ БУША

Др Кисинџер, ви сте сенатора Џона Мекејна прогласили својим избором за Белу кућу. Сенатор Мекејн је, ипак рекао да би био спреман да у Ираку остане још 100 година. Јесте ли сигурни да је он прави човек за тај посао?

- Џон и ја смо пријатељи већ 30 година. У њега имам велико поверење. Највећи број Американаца би желео да види брзо повлачење из Ирака, а ако је могуће и из Авганистана. А Мекејн има мото: "Нема предаје!" - Он је покушао да направи разлику између америчких снага у земљи у којој су оне део и учесник грађанског рата, као у Ирану, и снага које су биле део алијансе прихваћене у популацији, као што је Немачка, после Другог светског рата. Он није рекао да би требало да останемо у Ираку као део борбене мисије. Покушао је да упути потпуно супротну поруку. *Демократе су обећале брзо повлачење. Да ли је то реалистична опција?*

- Проблем је следећи: да ли су америчке снаге повучене због политичког договора? Или су повучене зато што је Америка исцрпљена ратом? У другом случају последице америчког повлачења биле би катастрофалне.

Мислите ли да ће тамо бити још нека ерупција насиља?

- Тамо ће врло вероватно бити стратишта. Радикални ислам неће стати због нашег повлачења. Брзо повлачење било би демонстрација импотенције западних сила у том региону. Хамас, Хезболах и Ал Каида имали би доминантнију улогу, а способност западних нација у контроли догађаја била би веома смањена. Вирус би имао огромне последице у свим земљама са великом муслиманском популацијом: Индија, Индонезија и велики део Европе.

Многи Европљани то не виде тако.

- Неки Европљани не желе да разумеју да то није само амерички проблем. Последице лошег исхода биле би, у најмању руку, озбиљне за Европу као и за Америку.

Шта то Европа не разуме? Париз, Лондон и Берлин не виде „рат против терора“ као заједнички изазов за Запад?

- Не волим израз „рат против терора“ зато што је терор метод, а не политички покрет. Ми смо у рату против радикалног ислама, који покушава да збаци умерене елементе у исламском свету и који из основа доводи у питање структуру западних друштава. Све то догађа се у тешком периоду европске историје.

Тешак период, зашто?

- Најзначајнији периоди у европској историји одвијали су се под контролом националних држава које су се развијале више од неколико стотина година. Никада у свести европске популације није постављано питање права државе да тражи жртве својих грађана и да ли грађани имају обавезу да то изврше. Сада је структура националних држава напуштена у значајном делу Европе. И капацитет влада за захтевање жртвовања за државу, смањен је у истој мери.

Пре тридесет година ви сте тражили позивни телефонски број који би се могао користити за звање Европе.

Др Хенри Кисинџер (84), бивши шеф Стејт департамента

- ...И то се догодило. Сада је други проблем: националне државе нису предале део свог националног суверенитета Европској унији, али ни део визије сопствене будућности. Њихова визија је везана за Европску унију а ЕУ није још добила лојалност и визију које би се могли упоредити са онима у националним државама. Постоји вакуум између европске прошлости и европске будућности.

Шта очекујете од европских лидера? Да ли немачка канцеларка Ангела Меркел треба да иступи и затражи од Немаца жртве у борби против тероризма?

- Мислим да Ангела Меркел, као и сваки лидер, мора да мисли о свом реизбору. Ја је врло уважавам. Али, не знам много Европљана који не би рекли да би победа радикалног ислама у Багдаду, Бејруту, или Саудијској Арабији имала огромне консеквенце за Запад. Међутим, они не желе да се боре да би то спречили.

На пример, Авганистан. Да ли је НАТО-у потребно више немачких војника у јужном делу земље?

- Мислим да је очигледно да се САД не могу перманентно саме борити за западне интересе. Дакле, могућа су два закључка: или не постоје западни интереси у том региону и онда се не боримо. Или, западни интереси у том региону су витални и зато се морамо борити. То значи да нам је у Авганистану потребно више немачких и других војника из НАТО-а. Оно што ми се не допада, то је да неки чланови НАТО-а војнике шаљу превасходно у неборбене мисије. Та ситуација не може бити здрава на дуже стазе.

Многи Немци кажу да се морамо супротставити тероризму, али да Немци не могу учествовати у садашњим борбама због наше историје. Ви сте блиско упознати са немачком историјом – ваша породица је напустила Немачку кад сте имали мање од 15 година. Да ли је фер за данашњу Немачку да се позива на историјска ограничења?

- Ја то разумем, али то није одржива позиција. На дужи период не можемо имати две категорије чланова НАТО-а: оне који пристају на борбу и оне друге који покушавају да буду чланови а ла царте. То не може трајати задуго.

Да ли мислите да се Немци могу наговорити да промене приступ?

- Немци то морају сами одлучити. Али, ако се задрже на том приступу,

Немачка би могла бити другачија нација него што су Британија и Француска, или неке друге земље.

Није ли европско супротстављање већем војничком уплитању у Авганистан и Ирак, такође, резултат дубоког неверовања у америчку моћ?

- Следеће године у ово време бићемо сведоци почетка рада нове администрације. Видећемо до које мере је Бушова администрација била разлог алибија за европско-америчко неслагање. Управо сада многи Европљани се крију из непопуларности председника Буша. Његова администрација је начинила неколико грешака у самом почетку.
Шта су за вас највеће грешке?

- Отићи у Ирак са недовољно војника, разоружати ирачку армију, ослањати се од почетка на односе са савезницима, иако се сваки од савезника није одликовао лојалношћу. Али ја, заиста, верујем да је Џорџ В. Буш правилно разумео глобални изазов с којим смо суочени, претње радикалног ислама и да је битке водио одлучно и храбро. Он ће за то добити признања касније.

За 50 година историчари ће његову заоставштину третирати са много више наклоности?

- То ће се догодити много раније.

Да ли ће будући председник САД тражити веће европско учешће?

- Није невероватно да нова администрација каже да не може даље без већег европског учешћа. И да ће то искористити као разлог за повлачење из Авганистана и Ирака. Не мислим да би тако нешто учинио Џон Мекејн.

Барак Обама каже да је и конфликт у Пакистану рат који Американци заиста морају решити у своју корист. Да ли је у праву?

- Увек можете рећи да постоји неки други рат који бисте радије водили него онај у коме се налазите. Шта то значи водити рат у Пакистану? Да ли треба да користимо војну силу да бисмо контролисали племена у Пакистану и да спроводимо војне операције у региону који Британци нису могли пацификовати ни за сто година колонизације? Да ли треба да користимо војну силу да бисмо спречили радикалне исламисте да преузму пакистанску владу? Да ли треба очувати пакистанску државу од дељења на три или четири етничке групе? Мислим да ми за то немамо могућности.

Шта мислите о притиску за више војних акција против терориста на граничним регионима са Авганистаном?

- Они који чују такве захтеве, верују да постоји неки главни план којим ће се тамо довести нека друга влада и да ће та демократска влада кренути у борбу против племенских региона. У блиској будућности то је илузија.
Шта бисте ви саветовали у вези са бављењем радикалним исламом у владама у том региону?

- Не можете истовремено покушати да збаците владе у Саудијској Арабији, Египту и Јордану у име демократије и борбе против радикалног ислама. Процес демократизације и рат против радикалног ислама имају различите временске оквире.

Време је за стратедијско прерачунавање. Ви у томе имате искуства: у току 70-их Ричард Никсон и ви запрепастили сте свет одлетевши у Кину и седећи са комунистичким диктатором Мао Цедунгом.

- Ми се нисмо пробудили тог јутра и рекли да би било дивно разговарати са Маом. Никсон и ја смо веровали да је потребно увести Кину у међународни систем. Покушали смо да повежемо објективну реалност са моралним разматрањем. Објективна реалност је била измењена совјетско-кинеском напетостју и консеквентним опредељењем Пекинга за коезистенцију.

Времена су се променила, али морална разматрања и даље постоје. Да ли нови амерички председник треба да одлети у Техеран и да седне за сто са Мухамедом Ахмадинежадом?

- Многи верују да ће сам акт конверзације променити набој. Ја верујем да преговори успевају само кад су одраз објективне реалности. Главни проблем с Ираном је у томе да ли он себе види као узрок невоља или као нацију. Ако Иран жели са буде поштована национална држава у региону, без изражавања религиозне или империјалне доминације, онда бисмо могли доћи до неке форме разумевања. Али тај циљ нећемо постићи уколико Иран не схвати да није у историјској прилици да обнови персијски сан о величини и слави.

И, Иранци треба да осете западни притисак да би дошли до тог закључка?

- Нама је потребна мешавина притиска и иницијативе. Морамо схватити да су безболне санкције контрадикција.

То наличи оној старој црци шаргареде и штапа. Ви мислите да амерички председник треба да се сретне са иранским лидером само после болних санкција.

- Никсон је сео за сто са Маом три године пошто је с њим имао почетни контакт. Мислим да би сусрет са иранским председником могао бити на крају процеса, а не на почетку.

Али поново гледајући на легат, да ли ће историчари једног дана погледати уназад и написати: Иранска авантура спречила је САД од усредсређивања на стратешке изазове – као што је брз успон Индије и Кине? Да ли је суперсила више ометена него што је развучена (преко многих региона).

- Мислим да смо тренутно суочени са три изазова. Нестанак нација-држава; успон Индије и Кине; и треће, појава проблема и изазова које не може решити само једна сила. То су енергија и људска околина. Немамо луксузну могућност фокусирања само једног проблема; морамо се бавити са сва три или нећемо успети ни са једним од њих. Успон Азије биће енормни догађај. Али не можемо рећи да ћемо због тога оне друге изазове, као што је радикални ислам, држати у запећку.

Да ли је Кина још увек партнер или пре свега ривал?

- Кину треба третирати као потенцијалног партнера. Ми морамо користити сву могућу ингибицију да створимо систем у коме ће учествовати велике азијске земље које заиста нису националне државе у европском смислу речи, већ су велики конгломерати различитих култура. Немамо другог избора.

Да ли „вођене демократије“, које су тренутно успешније у економском смислу, као што је то у Русији и у Кини, подривају привлачност демократија западног стила? Да ли је то нови модел који постаје привлачан за младе људе?

- Проблем „вођених демократија“ је у томе што оне имају великих тешкоћа у решавању сукцесије и у давању приступа што је могуће већем броју талената. Кина је ближе решењу овог проблема од већине недемократских система. Верујем да је демократски модел за будућност бољи и трајнији, али не аутоматски. То зависи од визије и одређености правца.

Der Spiegel, НИН

ДА ЛИ ЋЕ АМЕРИЧКА ИМПЕРИЈА ДОЖИВЕТИ КРАЈ ПРЕ НЕГО ШТО ДОКРАЈЧИ СВЕТ?

Лицемерје званичника владе САД је безгранично. 18. фебруара америчка влада је разјарила Србе тако што је признала муслиманске сепаратисте на Косову, историјској српској покрајини, као независну државу. Двеста хиљада Срба марширали су у знак протеста, и америчка амбасада у Београду је оштећена. Да ли је ово изненађење? Не, осим ако нисте званичник Америчке империје. Злогласни неоконзервативни заступник, Заглај Капилзад, Бушов представник у УН, изјавио је: "Бесан сам због напада ругље."

Шта је једна зграда амбасде у поређењу са једном српском покрајином, покрајином која подстине националистичка осећања везана за дугогодишње српске војне сукобе са Турцима? Да није било Срба, Европљани би вероватно били Турци.

За неоконзервативца Капилзада, једна српска покрајина не представља ништа. То је само земљиште које путем америчког признавања треба поклонити једном сепаратистичком покрету предвођеним, по неким мишљењима, бандом муслиманских трговаца дрогом.

Државни секретар Конди Рајс такође је нашла "неприхватљивом" српску реакцију на чињеницу да су САД поклониле један део њихове земље.

Бивши Помоћник државног секретара Ричард Холбрук такође не види разлога зашто Срби треба да буду незадовољни што је Америка поклонила део њихове земље. Он је одмахнуо на српске протесте речима: "Иза овога стоје Руси."

Можемо разумети зашто је америчка дипломатија неуспешна када видимо наше дипломате како објашњавају да није било руског подстрекивања Срби не би ни приметили губитак једног историјског дела своје земље.

Можда Косово и треба да буде независно. Међутим, начин на који је америчка влада томе приступила није могао да буде провокативнији.

Вашингтон се меша у српске унутрашње ствари још од Клинтонове администрације. Пошто им је речено да Американци морају да зауставе геноцид, мало их је који су обратили довољно пажње на Вашингтоново подстрекивање распада југословенске државе током 1990-их, као и на бомбардовање и убијање српских цивила од стране Клинтонове администрације зарад подршке муслиманским сепаратистима на Косову 1999. Клинтон је употребио НАТО као покриће, али кампања бомбардовања није добила подршку Савета безбедности УН. Бомбе су падале на Србију током 78 дана, уништавајући јавну инфраструктуру, мостове, фабрике, електране, петрохемијска постројења, телекомуникације, пијаци, избеглице, кинеску амбасаду и путнички воз. "Извини душо, кажи деци да нећу бити кући вечерас. Председник Клинтон је одлучио да бомбардује мој воз." Касетне бомбе и осиромашени уранијум су такође коришћени. Очигледно је да су америчка влада и њена НАТО марионета одговорни за ратне злочине по нирнбуршком стандарду.

Американце су послушни медији обавестили да је бомбардовање потребно како би спречило југословенског вођу Слободана Милошевића да чини ратне злочине против сепаратиста који су отимали део његове земље. Након што су Клинтонова бомбардовања заплашила српски политички естаблишмент, Милошевић је збачен са власти и предат Американцима за износ од неколико стотина милиона долара, и испоручен Хагу да би му се судило за ратне злочине.

Милошевић се сам бранио на суђењу и био је супериоран у односу на измишљене оптужбе против њега. Нажалост, умро је у затвору. Многи верују да му је у томе помогла постиђена Америчка империја, која није била у стању да обезбеди пресуду против њега.

Шта је тајна агенда америчке владе на Балкану? Зашто је америчка влада на страни муслимана који су решени да одвоје Косово од Србије? Шта се постиже стварањем нове муслиманске државе у близини Европе?

Чијим интересима служи Вашингтон? Очигледно не нашим. Нити европским.

И, молим вас, немојте више оних глупости о "тражењу слободе и демократије". Као што је један од најпознатијих британских конзервативаца, Перегрин Ворсторн, написао 20. фебруара, америчка репутација "савести Запада фатално је ослабљена".

Наводно је наше време ера глобализма и стварања јединственог света. Древне европске нације се претапају у Европску Унију, једну нову супер-државу. Америчке корпорације сада имају транснационалне интересе лишене било каквих националних привржености. Ипак, САД се својски труде да расточе једну малу балканску државу у још мање конститутивне делове. Зашто се ово догађа? Зашто је Буш наредио америчким марионетама у Британији, Француској и Немачкој да одмах признају историјску српску покрајину као нову муслиманску државу?

Да ли је нова држава Косово, како говоре гласине, компензација Ричарда Перла [још један познати неоконзервативац и лобиста за турске интересе – прим. прев.] Турцима, или објашњење лежи у чињеници да је за Империјине конзервативце било лако да демонизују Србију која, попут Палестине, Ирака и Ирана, нема никакву међународну медијску проходност, како би створили преседан по којем је Вашингтон тај који одлучује која територија ће припасти коме и ко ће њом да влада. Клинтоново бомбардовање Србије било је преседан за Бушово бомбардовање Авганистана и Ирака, и сада Африке, а сутра Ирана и Сирије.

Оног дана када Империјини лудаци буду бомбардовали Русију или Кину, сви смо печени.

Будите мачо супер-патриота, верујте својој влади, помозите да свет изгори. То је амерички начин.

Пол Крег Робертс био је Помоћник министра финансија за време првог мандата Роналда Рејгана и један од твораца Рејгановог економског плана. Такође је био члан уредништва Вол Стрит Џурнала. Носилац је француске Легије части.